ԱՔՐՈ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1007 — Կ. ՊՈԼԻՍ — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 4/17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1904 — 8 ՇԱՊԱՆ 1322 — 4 ԹՐՇՈՒՆԸ ԷՎՎԷԼ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՀՐՈՒ ԿՈՒՂՆՈՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գլաւոր Ա՛ի Հասան-ի, 38

Խմբագրութեան ուղղած գրութիւններ եւ լրեր արուին.

Մանզումէի Եֆքեար

ՀԱՅԱԿԱՆ ԱԳԱՒՍՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيه يوك وسياسى جريده‌سى
صاحبى : ايوانس ف. قايسريان
باش محرر : ارتين ...
مؤسسه‌سى : ... نومرو ٣٨

ԳԻՆԸ ԵՒ ԱՌՔԱՅՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գոլոյ համար	80 գր.	50 գր.
Գաւառներու համար	100 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ԵՐԱՇԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՆԱՁՔԵՐ
Մէկ տողի համար, տողը 5 գրուշ.
Յանձնարարութեամբ գնուածներու համար, տողը 10 գրուշ.
Մանաւորագոյն գովազդներ.

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐԵՒԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՀՆԱԽՕՍԻ

ՊՈԼԻՍԷՆ-ՎԵՆԵՏԻԿ

ուղեւորութեան տպաւորութիւնները մեծ ընդունելութեան մը արժանցան մեր ընթերցողներուն կողմէ։ Հմուտ Վենետիկեանը մեր մասնաւոր խնդրանքին վրայ կը շարունակէ իր ուղեւորութեան երկրորդ մասը գրել. ՎԵՆԵՏԻԿԷՆ ՊՈԼԻՍ, այն պատկերայից ոճով եւ սգաւոր դիտողութիւններով որ իր գրչին յատուկ է։ Կը յանձնարարենք ուշադրութեամբ կարդալ այս յօդուածները որոնք նախորդին հետ բնաւ առընչութիւն չունին, անջատ պատկերներ են, գրական լայնալերիկ մը զատ իրենց մէջ կրթիչ հանգամանք մը նոյնպէս ունին։

ՎԵՆԵՏԻԿԷՆ ՎԻԵՆՆԱ

Ազնիւ ընթերցողներէս շատերը թախանձելին վրա շարունակելու ուղեւորական յիշատակներս։ Ես բնաւ դիտաւորութիւն չէի ունեցած նկարագրելու դարձեալ. այս պատճառաւ յուշատետրս և ոչ իսկ տող մը ունի աւելի քան զոր հրատարակեցի, բայց ի քանի մը չոր անուանց։ Եթէ ես զիրենք ընթերցողաց, չեմ տարակուսիր որ իրենք ալ ներողամիտ աչքով մը պիտի նային տակաւ յիշողութեանս սոյն փշրանքներուն։

9 Մայիսի

Կուտամ Վենետիկոյ բարեւաւ մնայի ողջոյնս, և հեռանալու պահուս դարձած կը նայիմ անոր պատկերին՝ միշտ կախարդիչ ու խորասոյզ իր անշարժ ջրերուն մէջ։ Նոր ճանապարհ մըն է ինձ համար՝ զոր պիտի ընեմ այս անգամ։ Բոլոր ուշադրութիւնս լարուած է պատուհանին դուրս։ Շոգեկառքը արագ արագ կը կտրէ Տրեւիսի և Ուտինէի գաւառաց դաշտային լայնածաւալ տարածութիւնը, որուն ճախակողմը՝ Տրեւիսէն յայնկոյս կը սկսին Նախալպեանց անսպառ պաղարար մը ձգել։ Բնութեան Իտալիոյ շռայլած գեղեցկութիւնքն հոս կը սկսին մերկանալ իրենց քողը։ Դալարագեղ անտառազարդ նաղելի բլուրներ, որոնց վրայ սիգաձեւ կը սաւառնին սիրուն ամարանոցներ, եկեղեցեաց գմբեթներ ու զանգակատուներ, և միմեանդարեան խրտխտ ամրոցաց ատամնաձեւ պարիսպներն ու աշտարակներ։ Կը յիշեմ այն երջանիկ օրերը՝ յորս ուրախութիւնն ունեցած եմ մօտէն դնելու այդ վայրերը կոխել իսկ պանդ, կանգ առնելով իւրաքանչիւր քայլափոխիս և շշնչելով էջ մը իտալական պատմութեան բազմադրուագ հատորին, և ծաղիկ մը անոր անանման արուեստին։

Ուղղէն անցնելուս կը նշմարեմ քաղաքին կեդրոնը ցցուած այն ինձ ծանօթ բլուրը, զոր կառոյց Ատտիլան՝ յաւ եւս ըմբոշխնելու վայրագ հաճոյքը Ակուլէյայի գաւագին հրկիզման, որով թագեց հռչակաւոր քաղաքը իր մոխրոյն ներքեւ։ Անուանի է հոս արքեպիսկոպոսական ապարանքը, յորում օթեւանեցին Նապոլէոն Ա. Հիկոտոր Էմմանուէլ և Պիոս Ե։ Այս չէնքը ճոխ է նկարչական գործերով, մանաւանդ Տիեպոլոյի։ Մտքէս չելլեր հեղինակին մէկ երկը, որ ամենէն աւելի դրուած էր ուշադրութիւնս։ Ոչ մէկ նկարիչ այնպէս տաւացի չէ թագմանած կտաւի վրայ Ադամայ առեղծագործութեան աստուածաշնչական նկարագիրը։ «Մտեղծ Տէր Աստուած զմարդն հողյերկրէ»։ Արարիչը, հշմարիտ արձանագործ մը, դրեր է գեղջիկը կաւի սիւնաձեւ զանգուած մը։ Ի երկաթեայ գդիշ մը մէկ ձեռքը, մուրճ մը միւսին մէջ, կ'աշխատի անոր վրայ արուեստագիտի մը բովանդակ խանդովը տոգորուն։ Գլուխն արդէն աւարտեր է։ Հիմայ բազուկներուն հետ է, պաչած է զանոնք վերի վերոյ և կը գկսի ոդորկել։

Հապճեպով անցնիլ Իտալիոյ մէջէն, կը նշանակէ չբեղ թատրոն մը երթալ, բոլոր ներկայացման ժամանակը անցնալ, և դուրս ելնել առանց բան մը տեսած ըլլալու։ Այսպէս սխալուած եմ ընել ես այսօր, և աչերս, անքթիթ սեւեռած՝ խտացնելու համար իրենց մէջ դէթ անոր այդ խուսափուկ մոգական պատկերները, յանախ սուր խայթոցներ կ'իմանան։ Կը հասնի վայրկեան մը՝ ուր ատանը ալ կը ծածկուին, և մենք կը խորասուզուինք Ալպեանց ընդերքներուն մէջ։ Արգաւանդ ձորաձովսաց շարքի մը կը յաջորդեն այնպիսի տեղեր, զորս չէի ուզեր Իտալիոյ մէջ տեսնել։ Զոր մը, յաւետնական ձոր մը, անսիրելն եւ անվախճան. սեպ ու ցից ժայռեր իրարու կից և դէմ առ դէմ, որոնց վերայ գալար խոտ մը չի ժպտիր ու չի փարիր զեփիւռին։ Սրեւը հազիւ կ'այցելէ հոն՝ ցանկալու թարօտ շող մը անոնց ուսերուն վերեւ, որոնցմէ յարաբեր կը գահավիժին շառաչմամբ ջրվէժներ՝ աւելի կամ նուազ յորդութեամբ, կը ջախջախուին պարկեանն ու վրայ, կը փրփրին ու կը ժայթքին։ Ոմանք օձապտոյտ փապարներու մէջէն կը սողսկին ենդուութեամբ։ Իսկ ոմանք ժայռերու ոտքէն դուրս կը պղտեն, անբերելի ծանրութեան մը տակէն խուսափողի ճիգերով։ Եւ այս բոլորը կ'երթան թանձրացնելու ձորամիջէն ընթացող գետին կոհակները։ Ու ժայռերը, մշանջենաւոր պահակներ այդ վայրաց, իրենց անժպիտ ու անքթիթ դէմքերուն վրայ կը ցուցադրեն բրեռնաբոս ծիծաղ մը հանդէպ այդ միակ գեռուն տարրին հոպտանաց։ Ապառաժ պարիսպն ուրեք ուրեք կը փեռեկի, և անոր խորերէն մեզ կը նային՝ իրարու ուսոց վրայէն՝ ուրիշ սուր ժայռերու խորքեր, որոնք կը թռչին ծաղր ընել զմեզ, որ ողորմելի մեքենայի մը մէջ կծկուած, պատկառոտ երկիղածութեամբ մը կը փախչինք ամենոյն երեսներէն, որոց վրայ դարերու գարշապարները խոր կնճիռներ դրոշմած են։ Շոգեկառքը գալանպրաբար կը վազէ։ Վիշապի մը գպարումներով կը սողայ ժայռերուն մէջտեղ, կամրջակներու վրայէն, հարիւրաւոր ներքնուղեաց ծխամաքի խաւարին ծոցէն, կը սուլէ, մերթ կը կանգնի չունչ մը առնելու և դարձեալ կը սուրայ։ Ահա Վենետիկ, ուր կ'ապրին մարդկային այն երջանիկ մարմինները, զորս փոխանակ քաջալերելու՝ մշանջենաւոր պնփտութեան ու թանգարանաց մէջ ապրելու սահմանեց տեղւոյդ հանճարեղ հողը, առանցպապանելու Եգիպտոսի քրմերուն վաւերացմանը։

Զուտ արուեստը տեսանք Վենետիկոյ մէջ, ամենապիկ հոս՝ անոր հակառակ՝ զուտ բնութիւնը իր բովանդակ վայելչութեանը մէջ։ Անուանելի կը գտնեմ ես ասոր անապառ տեւողութիւնը։ Բայց կ'ուզեմ դէթ մէկ անգամ տեսնել զայն իր ամբողջութեամբ անոր համար կ'ինչեմ գիշերել Պոնտեբա կոչուած գիւղը, հանդիպարոս արեւուն լուսով յատաջ դպնելու համար։ Ցիշեալ գիւղը ծպած է գերեք ձորերու կցուածին մէջ։ Ամրիչ ձայն չեմ լսեր՝ բացի միջոցեկ չտիւնէն սահնաց, որոնք կրնամ անոր մէջէն և չուրջէն ու կը թափին սաստկութեամբ աղօրեաց ջրոյդ ամենէն։ Օդն ու տները թաղուած են տամկութեան մէջ։ Կը նայիմ շնականաց՝ որոնք կ'անցնին փողոցէն, գեղկուհեաց՝ որոնք իրենց ուսերուն վրա, լծակարարձ դոյլերով ջուր կը տանին տուն։ Ի զուր կը փնտռեմ այդ դէմքերուն վրայ ժըպիտի մը թթթումբ. ծործորին միապաղաղ ու խոժոռ կանչը չէր կրնար ուրիշ զգացում դրոշմել հոս։ Պոնբա կը զատուի կամրջով մը իր դրացի Պոնտափլէն՝ ուր կը սկսի Աւտարիոյ հողը։ Այդ կամրջին մէկ գլուխը կանգնած է իտալացի պահակը, և միւս գլուխն աւտրիացին։ Պոնտափլէ աւելի չէն է, տներն աւելի կոկիկ։ Զարմանք կը պատճառէ ինձ լսել մէկ կողմը լոկ իտալերէն լեզուն, և միւս կողմը զուտ գերմաներէնը։ Ո՞րքան ոլայական կը թուի ինձ բարբառներու և ցեղերու այս նախանձայոյզ հերձուածը համասեռ մարդկութեան մէջ։

Ինձ հետ Պոնտեբա կ'ինչեւա՛ն վակոնի ուղեկիցներս ալ։ Ասոնց մէջ կան երկու կանատացի աղնուաբարոյ տիկնայք, որոնք ըստ նուիրական սովորութեան ցեղին՝ լոկ անգղիերէն կը խօսին։ Մին գիտէ նաև երեքերէն գաղիերէն բան, իրեն համար անպիսան պաչար մը մնայն։ Այս պարագան հոգեբանութեան նիւթ մ'եղաւ ինձ ճանապարհին մէջ։ Քաչուած վակոնին երկու անկիւնները, մէկ մէկ ուղեցոյց մատեան բռնած, մէկ աչքը գրքին մէջ, միւսը դուրս, լուռ և մունջ կը հետեւին վայրերու յաջորդութեան։ Ուղեցոյցը միշտ չի գոհացներ վիրենք. կը ստիպուին երբեմն տեղեկութիւններ հարցնել մօտաւոր իտալացի ուղեկցաց։ Ոչ մէկ կողմը կրնայ իր ուզածն հպակցնել։ Ինձ կը կը դիմեն. դարձեալ չեն իմանար։ Խօսակցութեան գրքոյկ մ'ունին անգղիերէնէ ի գաղիերէն։ կը փնտռեն անոր մէջ իրենց պիտանի հարցում մը, և կը խնդրեն ինձմէ գտնել յարմար պատասխանը։ Կապարձնաց մէջ հարկադրելով իրենք երբեմն, բնականաբար կ'ուզեն իմանալ նախ դադարման տեւողութիւնը. անկարելի կ'ելլայ հասկացնել։ ուզածս կ'ինչնեն և տագնապաւ կը դառնան։ Կ'իմանամ՝ թէ երեք ամսէ ի վեր կը ճանապարհորդեն Եւրոպայոյ զանազան գաւառները, և դեռ երկու ամիս ալ պիտի թափառին։ Եւ այդ հնգամսեայ չարչարանքը տիրայօժար պիտի կրեն, գուցէ և քանի մ'անգամ կրկնեն իրենց կենաց մէջ, անգղիերենէ դատ ուրիշ լեզուի չկարօտելու իրենց ամբարտաւան գիտակցութեանը մէջ երջանիկ։

10 Մայիսի

Առաւօտուն կանուխ կը զարթնում՝ փողոցէն եկող միօրինակ օրհներգութեան մը ձայնէն։ Իսկոյն պատուհանս կը վազեմ և կը տեսնեմ թաղոր մը որ կ'անցնի արագ քայլերով. քանանց մը Տիրամօր պատկերն ի ձեռին, երկու ջահակիր գպիրներով առջեւէն կ'ընթանայ, իրեն կը հետեւին զոյգ զոյգ. նախ արք, ապա կանայք, աչերնին գետին սեւեռած կրօնական ամփոփութեամբ մը, և նուազելով փոխ առ փոխ եկեղեցական խմբակին հետ։ Լատին գիւղացիներ մէջ ասուածապաշտութիւնը փսփսուկ ու սիրուն բան մ'ունի իր մէջ, զոր ի զուր է փնտռել մեր քով։ Այդպիսի թաղորներու չատ յաճախ պատահեցայ ուղեւոյս վրայ՝ թէ Իտալիոյ և թէ Աւտրիոյ մէջ։

Հազիւ հեռացան Պոնտեբայէն՝ տեսարանը կերպարանափոխ կ'ելլայ։ Միշտ Նէապոլեանց մէջ ենք. սակայն նախկին ամենի ձորերուն կը յաջորդէ բարեմոյն հովիտ մը։ Ընդարձակ է, թէեւ միշտ ալամոդ։ Հրաշագեղ գալարութիւն մը կը աքրդէ գետինն ու բլուրները երկուստեք, որոնց խորչերուն մէջ և դարատանդից վրայ ցիր ու ցան նստուած են, նկարչական նուրբ ճաշակով մը, սպիտակ սիրուն գիւղեր։ Ցամաքային Վոտիոր մը՝ բնական և արուեստական կատարելագոյն ձեւի մը տակ։ Զեմ յագենար գննելէ այդ գիւղերը, որոնք հեղգեղեղ կ'երեւին ու կը ծածկուին աչքէս։ Ասոնց շուքը կը յատելուն կայարանները, որոնք առ հասարակ աւելի մեծ և վայելուչ են քան Իտալիոյ գեղջերէից մէջ։ Ոչ միայն պէտքը, այլ և ճաշակն ալ հոգացուած է հոս։ Զեմ գիտեր թէ օրը ե՛րբ և ի՞նչպէս սահեցաւ այդ ակնապարար պատկերաց վայելման մէջ։ Երեկոյին երկրորդ անգամ կ'իջնենք Ալէքսանդրիա։ Գաղաք է այս թէ գիւղ, չեմ կրնար ըսել։ միայն թէ իր լայն և ուղիղ փողոցներով, միօրինակաբար վայելուչ պալատներով քան տներով, և պարտիզաւոր հրապարակներով հաղորդած այնքան փոքր է, որ պողոտայի մը մէկ ծայրը կեցած կրնաս նշմարել գիւղին միւս ծայրը, առաց սրատես ըլլալու։ Հաճոյքին հետ ծիծաղս կը շարժէ հոլտի մէջ ձգուած այս մայրաքաղաքի մը բեկորը, որ թանկագին պատասուի կնոջի մը ապաւորութիւնը կը թողու վրաս։

11 Մայիսի

Արեւուն հետ ճամբայ կ'ելլեմ Ընդհուպ Աւտրիոյ մայրաքաղաքը պիտի հասնիմ. քոյոր զգացումներս կը լարուին։ Նեղ ու լայն հովիտներու կը յաջորդէ անսահման եղեգնուտ մը, որ երբ ուր ուրեմն կը սպառի, աչքս լեռներու երկօրեայ պատանդներէն ճողոպրած կ'ողջունէ դաշտը։ Ը սկսինք յառաջանալ Վիեննայի արուարձանաց մէջէն։ Ծխացող դրծատանց կարգերէն, յորս ցիր ու ցան շաեմմարանաց որմերուն վրայ ակամայ կը կարդամ՝ Ոստանին, օրերով հեռաւոր քաղաքաց և նոյն իսկ Վենետիկոյ ինձ ընտանի պանդոկաց ու մեծ վաճառականաց հսկայագիր անունները։ Հաւսկ ասպա չոգեկառքը չելլով ու դոռալով՝ կը մտնէ Վիեննայի կայարանը։ Կառք մը կը տանի զիս Մխիթարեան Հարց վանքը, ուր յետ հանգչելու՝ կ'ինեմ ընդհանուր ակնարկ մը տալ քաղաքին։

Աչքերիս դեղեցկագոյններէն մին վարկած էի զայն. չեմ խաբուիր։ Ո՞րքան ընդարձակութիւն փողոցաց, որպիսի վեհութիւն շինուածոց։ Կ'անցնիմ յիսուն մէջը լայն Շրջանակաձեւ պողոտայէն, յորում խելայեղ վազքով մը կ'անցնին, իւրաքանչիւրն իրեն սահմանուած շաւղէն, ելեկտրական զոյգ հանրակառեր, ձիաւորներ ու կառքեր։ ադա ծառազարդ ճեմելիներ, ուր կը նստի կամ շրջի ժողովրդեան մէկ մասը։ և հուսկ՝ ոտոր սարկիները՝ որոնց վրայէն կը դեռայ քաղաքին ամբոխը։ Այս բոլորը կ'անցնին կը դառնան՝ առանց խափանելու վրարը, առանց վրդովելու և առանց բնաւ իրարու ւահման բռնաբարելու։ Փոքրիկ աղտեղութիւն մը, շիւղ մը չեմ տեսներ գետին։ Փողոցին երկու կողմը մետաղեայ դատարկ սիներ կան ուր անցորդը պարտի ձգել աւելորդ թղթեանները։ Անգամ մը անուշադրութեամբ նամակիս պատրուակին մէկ կտորը գետին նետեցի, ոչ ոք տեսաւ. բայց երբ զդացի, ամօթէս չիկնեցայ։

Երկուստեք պողոտայից կ'ամբառնան բարձր և հոյակապ պալատներ, բոլորն ալ բարդ ճակատներով, որոնց քառակուսի կամ կիսաբոլոր պատուհանաց մէջ հղօրապէս կիլիսէ յունական եռանկիւն կողմակը։ Սակայն Վենետկոյ մեծ ջանցին գունագեղ և նուրբ ճարտարապետութիւնը պէտք չէ փնտռել հոս։ Ադրիականի քաղաքը ոչ մէկ գնով չի տար իր փաւէն ուրիշի։ Փողոցի մը մէջ գոթական պալատ մը կը տեսնեմ, ճշդիւս ընդօրինակութիւն մը Վենետկական արուեստին, որոյ ատենն ալ ոգին իր վրայ կը կրէ։ Բան զայս ճարտար զուգադրութիւն մը կարելի չէր գտնել։ հոս է որ կ'իմանամ՝ թէ ինչ է այդ երկու քաղաքաց ճարտարապետական զանազանութիւնը։ Այս պալատը յարակից չինուածոց կարգին մէջ՝ զմրուխտ մըն է ոսկի մատանւոյ մը վրայ։ Բան մը միայն կը պակսի ադոր ոտքը, կարեւոր բան մը, ջուրը, զոր Վիեննա չէր կրնար տալ։ Հոս ալ ամէն քար թռուն է. բայց ոչ թէ ժամանակը, այլ ծուխն է զոփկեր իր վրձինը անոնց դէմ։ Այս անպատկառ տարրը կը մտնէ ուր որ գտնէ. օձիքիդ մէջ, պատուհանիդ ներս, ամէն կողմ։ Զարժած պիրկ Վենետկոյ պալատները իրենց սիւեռթեան մէջ, ծիծաղս չկրցայ զսպել՝ երբ տեսայ հոս արձանազարդ ճակատ մը զոր կը բռէին։ Ասոր համար չմնզադրեն զիս սպիտակաբերք. կը պաշտամ հինը. ոչ ապաքէն ճաշակներն աւելիկի են։

Զարմանք կը պատճառեն հրապարակաց ընդարձակութիւնն ու բազմութիւնը, որոնց մէջ չոր յատակ մը չէ որ կը տեսնես. ծառեր, մարդեր, ծաղկեայց ածուներ, գալարուն խճուղիներ հեշտալի կ'ընծայեն զանոնք առհասարակ։ Թող բուն պարտէզները, ուր կ'աւելնան անտառակներ, ծառուղիք, աւազաններ ու բլուրներ, և որոնց մէջ՝ անպակաս է նուազը՝ յորում կը ցոլացնէ Վիեննացին իր ճաշակի նրբութիւնը։

Կը նայիմ երթեւեկող ժողովրդեան. որպիսի վայելուչ և աղնուական երանգ մը կը ցանէ տեւտեան արիւնն այդ կերպարանաց վրայ։ Մարքան ծանրութիւն չարժմանց, որպիսի պարզութիւն զգեստուց։ Չես կրնար գտնել թառամն ալիսոյնն. աղախինը ալիսոյնն։ Ոչ ինչ կայ ռամիկ կամ ազատեղի անոնց վրայ։ կրթութիւնն ու կոկութիւնը բացառութիւն չեն ընդունիր։ Իտալացւոյն խօսակցութիւնն հաստակաց վայրերու մէջ գաղտնի է չուն։ Վիեննացւոյն ձայնը ընաւ չես լսեր՝ օրչափ ալ բաղմաթիւ ըլլան։ Պարտէզ մը կը մտնեմ, որոյ մէկ կողմը մանր տղայք թափած աւազակոյտի մը վրայ, փոքրիկ բահերով ու ձեռներով բլուրներ, կամարջներ, երկաթուղիներ, քաղաքներ կը յարիներն անանց ձայնի։ Ծիգ մը եւ խորտոյ միտք մը կը տիրէ ամենուն վրայ՝ մաքուր և հանճարեղ կազմելու ամէն բան։ կը զգաս ազգին բարձր զարգացումն այդ տեղեր հասակին վրայ անգամ։ Միւս կողմը՝ լայն խճուղւոյ մը մէջ ուրիշ տղայք գնդակ ու չուան կը խաղան աղաղակաւ։ հոս միայն կ'իմանամ՝ որ Վիեննայի մանուկները ձայն ունին և կրակ։ Հոս ալ սակայն կրթութիւնն անբաժան է իրենցմէ, ոչ մէկ կռիւ, ոչ մէկ անպիտի խօսք։ Ոչ ոք անոնցմէ կը խոտորի խաղեղէն կամ կը կոխէ մօտաւոր մարդանին վրայ։ Աղախնոյն ձայնը կը կոչէ զաղայն. իսկոյն փոխուեցաւ նա, ալ առաջինը չէ։ այնպիսի լրջութեամբ մը կ'անցնի փողոցէն և այնքան ծանրութեամբ կը սպասէ հանրակառին, որ դայն քառաձիւեայ գաճան մը կ'ուզես կարծել։

ՀՆԱԽՕՍ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ — 188

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՈՍԿԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ

ՎԷՊ

ՏԵՂԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԱԿԱՆ ԿԵՍԱՆՔԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ը.

Էլէնի Կայծակեանի պատրաստակամութիւնը տեսնելով՝ փնոր չլմրած կացութենէն կարելի եղածին չափ չատ օգտուելու դիտումով՝ սկսաւ անոր անձնասիրութիւնը շոյել։ Վաճառականին այսչափ դիւրութեամբ անձնատուր ըլլալը իրեն ալ օ՛չ նուազ զարմանք կը պատճառէր։ Կարանկ ապաշ օրս մը հազարին մէկ կը պատահէր, ուսքի ծակաչքութիւն չցուցնելու համար, ինքզինք ծանրէն ծախեց ու տկնարկին ամբողջ հարքովը թողելով գինովցած մարդուկը,

—Մակին քանակը որոշել ինձ չկրնար, ըսաւ, դուք, փառք Աստուծոյ, դրամական խնդիրներու մէջ ուրիշին խորհուրդ հարցնելու վիճակին մէջ չէք, բացարձակ հեղինակութիւն ունիք առեւտրական խնդիրներու մասին, դատեցէ՛ք, վճռեցէ՛ք, ի՞նչ կ'արժէ ձեր աչքին յիսուն հազար ոսկինոց աղջկան մը հարը հրապուրելը, անոր համեմատ գումար մը դրէք արամադրութեանս առակ, որպէս զի ես ալ առանց դրամական ճգնիմ հաշիւներու, արձակ համարձակ ծախսեմ ու ամուսնական խնդիրս կարգադրեմ։

Կայծակեան անհամբերութեան նապտյէ մը բռնուած՝ կ'ուզէր ժամ առաջ վերջացնել այս ամուսնական խնդիրը, որպէս զի միջոց ունենար իր զգաստութիւնն վրայ խօսելու, զեղանի Հելլէնուհիին առջեւ, ուսքի անբացատրելի փութկոտութեամբ մը,

—Բան ոսկին կը բաւէ՞, հարցուց։

—Բան ոսկի՞, բացագանչեց դատարակուին երգիծական քրքիջով մը, այդ գումարը ես սպասուհիս իսկ առաջարկելու կը քաշուիմ. քան ոսկին խօսքը կ'ըլլայ, որո՞ւ հետ է մեր գործը, Պ. Բօլա միլիոնատէր մըն է, որուն հետ յարաբերութեան մտնելու համար մարդ քիչ մը վեհանձնութեամբ շարժելու է։

Տաքարուհին այս երգիծանքը ծանր ազդեց գինով կայծակեանի վրայ որ քաւելու համար իր անվայել առաջարկը։

— Իրաւունք չունիք զիս մեղադրելու սիկի՛ն, կակազեց, ես ձեզի ձրգեցի գումարը որոշել, ինչ գիտնամ թէ ո՛րչափ պիտի ծախսէք, բակարկութիւն ընելու եկած չեմ հոս, գումար մը որոշեցէք և վաղն իսկ կը տասնաք վաճառատուն։

Վաղուան յետաձգումը բնաւ գործին չէր դար Էլէնիի, կեանքի այս սուրին խաւին մէջ հինցած կինը գիտէր արժէքը գինովութեան մէջ չդայլուած խոտաումներուն. գինարբուքի սեղանին առջեւ այս ատիճան վեհանձնութիւն ցոյց տուող վաճառականը՝ վասան էր որ վաղը հինգ ոսկին իսկ տալու պիտի դժկամէր երբ գինովութիւնը թօթափէր ու զգաստ կերպով խորհէր ընելիքին վրայ, ուստի ներկայացող առիթէն օգտուելու խորամանկութեամբ, այլ եւս չերկարեց ու միշտ նոյն անշանխնդրութեամբ,

— Բանի որ ինձ կը ձգէք գումարին որոշումը, ըսաւ, նախնական ծախքերու համար գոնէ հարիւր ոսկի մը վճարելու էք, գործին յաջողութիւնը ապահովելէ ետք, անշուշտ չէ՞ք մոռնար իմ վարձատրութիւնս։

—Շատ լաւ, գոչեց Կայծակեան, վաղն իսկ կը տանիք հարիւր ոսկին, իսկ վարձատրութեան գալով, անիկա ինծի ձգեցէք։ Ես բնականաբար այս չափ անձնատրաբար մեր ընտանիքին բարօրութեանը աշխատող գեղջի տիկին մը անվարձ չեմ ձգեր։

—Բայց վաղը երկրորդ անգամ վաճառատուն գալը ծանր կ'ելլայ, առարկեց Էլէնի։ Պիտի խնդրէի որ ներկայացնողին վճարուելու համար 100 ոսկինոց երկտող մը գրէիք, որպէս զի առանց ես անձամբ գալու, վաղը մէկ դրկէի ու գանձել տայի զայն։

Զգաստութեան ժամանակ եթէ մէկը ասանկ առաջարկ մը ընել յանդգնէր Կայծակեանի, բացարձակապէս կը չախչախէր զայն։ Բայց հիմա ա՛յն ատենն էր մոռցած էր որ գանձարարութիւնին պէտք մէկ ակնարկին տակ մոռցաւ ամէն նկատում, և թուղթ, գրիչ պահանջեց։ Տանտերուհին անմիջապէս ներկայեց պահանջուածները և վաճառականը ինքաւ իր կոչտ գրերով 100 ոսկինոց մուրհակին գիրեցին։ Էլէնի մէկ քանի անգամ զոհուած էր խաբեբայութեանը վարպետորդի երիտասարդներուն։ Հարցէն չէր հասկնար, ինչէ՞ն վատահ ըլլար որ Կայծակեանի գրածը 100 ոսկինոց վճարուելիք հրամանի մուրհակ մըն էր։ Այս պարագան ճշդել կենսական էր իրեն համար, որուն հնար մը կը խորհէր։ Ուստի ծանեցաւ Կայծակեանի նաեւ վար ու անոր գրած 100 թուանշանը կարդալով, բաւական ապահովուած զգաց զինք։

Այս միջոցին գրան զանգակը հնչեց, օրմէ անմիջապէս եաք, սպասուհին, անբացատրելի իրարանցումով մը,

— Գիրիե՛, գիրիե՛, կանչեց վարէն։

Սպասուհիին այս կոչը յատկանշական էր։ Վանդի մը չնչաը կար ասոնք ձայնին մէջ։ Էլէնի անմիջապէս սանդուխները գլելով վար փութաց և դրանը առջեւ կանգնաւոր տեսնելով քարացած մնաց։ Պարկեշտի մը համար կոչանցուց ինքզինք ու չկրցաւ բառ մը արտասանել։

— Այսպէ՞ս կ'ընդունիք ձեր վաղեմի բարեկամները, Տիկին, գոչեց Կոէկուառ երգիծական երեսոյթով մը։ Կ'երեւայ որ գոհ չմնացիք այցելութենէս։

— Ընդհակառակը, կակազեց դատարակուին չփոթելով։ Վերջին ծայր երախտաշարաս եմ ոչէջ մոռցած զիս։ Բայց...։

— Բայց ինչ, հարցուց Կոէկուառ։

— Ոչինչ, կակազեց պզուկին մեւեանց չփոթութիւնով։ Չեմ գիտեր թէ ձեր այս անակնկալ այցելութիւնը ինչ բանի կը պատրաստ։

— Ո՛հ, ատիկա պէտք էիք դիտնալ, գոչեց Կոէկուառ։ Երբ հայրս տեղ մը այցելելու իրաւունք կ'ունենայ, կը կարծեմ թէ նոյն իրաւունքը իր զաւակին ալ չի զլացուիր։

(Շարունակելի)

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՇՆՈՐՀԱՎԱՐԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏ

Տ. Տ. ՍԱՀԱԿ Ա.

ՊՕԼՍՈՅ ՄԷՋ

Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ԱԶԳ. ՀԻԱՆԴԱՆՈՅԻՆ ՄԷՋ

Երէկ, մայրաքաղաքս ամէն կողմերէն Ազգ. Հիւանդանոց փութացող անօրինակ բազմութիւնը անգամ մը ևս կուգար ապացուցանել այն ժողովրդային համակրութիւնը որուն իրաւամբ արժանացաւ Հայ եկեղեցւոյ բարձրագոյն անդամներէն մին, Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը։

Առտուն կանուխ, Ս. Փրկչեան մատուռը արդէն լեցուած էր այնքան խիտ կերպով որ ճշմարտապէս տեղ ձգելու տեղ չկար։ Հիւանդանոցին պարէզը, ներսն ու դուրսը ամէն կողմ կիներ, տղաներ, պզտիկներ և ծերեր ընտանեօք, խումբ խումբ կ'ապասէին տեսնելու համար Վեհաշնորհ Կաթողիկոսը։

Ժամերգութիւնը պատարագի միջոցին ընդհատուած, ու դպրաց դասը ու երգեցիկ մանուկները ամբողջովին հաւաքուած էին Հիւանդանոցի մեծ դրան առջեւ, ծանրագին շապիկներով մոմերով և Խաչէմներով։ Ն. Ս. Օծութեան հետեւորդներն Տ. Տ. Խապաեան, Տէր-Կարապետեան, Արշակունի վարդապետները, Մանուկ Սարկաւագ ու Տ. Տ. Մուշեղ, Բարգէն վարդապետները վեղար ի գլուխ կը սպասէին։ Ս. Ցակոբայ Որբանոցին բոլոր որբերը իրենց դաստիարակներով համբուն երկու կողմը շարուած էին կարգաւ, մինչ որբուհիները, դէպի մատուռը գացող համբուն վրայ կեցած էին։

Երբ, Ն. Ս. Օծութեան կառքը Հիւանդանոցի անկիւնէն դարձաւ, դուռնէն մինչեւ անկիւնը երկու կողմի վերայ վերոյիշեալ թափորը շրջապատուած ժողովրդեան բազմութենէն համակրելիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Ն. Ս. Օծութեան։

Ս. Կաթողիկոսին լանտոին մէջ կը գտնուէին Երուս. Պատր. փոխանորդ Տ. Երէցեան Սրբազան և Գառնիկ էֆ. Գոյսումեան։

Երբ Ն. Ս. Օծութիւնը կառքէն վար իջաւ, ժողովուրդը հաւատքի զգացումէն գրգռուած փութաց Ս. Աղը առնել։

Դրանը մէջ, Ս. Կաթողիկոսը որ վեղար կը կրէր, ոսկեհուռ և ծանրագին շուրջառ մը առաւ, հովուապետական գաւազան ի ձեռին։ Հասկից կազմուեցաւ եկեղեցական թափորը ու Ն. Ս. Օծութիւնը Հրաշափառով առաջնորդուեցաւ դէպի մատուռ։ Ս. Փրկչեան փայտաշէն և հնօրեայ մատուռը այնքան ոգեւորութիւն տեսած չէր կարծես։ Ամբողջ շրջափակը պարկական գորգերով և նրբահիւս ծածկոցներով գոգուած էր ու հովուապետական գեղեցիկ տաճար մը, յիշատակ Գազազ Ամիրայի, զետեղուած էր ազդաբին մէջ։ Խորանը, համակ ոսկեթելափառ՝ արծաթապատ աւետարաններու, և աշտանակներու յորդ ցոլքին տակ մխիթիթ հանգամանք մը առած էր։ Մատուռին ամբողջ ջահերն ու մոմերը վառուած էին և խունկի անուշ բոյրը գրուած էր ամբողջ մթնոլորտը։ Ն. Ս. Օծութիւն Ս. Կաթողիկոսը սաղմոսերգութիւն մը արտասանեց հոն Տ. Երէցեան Սրբազանի հետ, ուրկէ վերջ Պահպանիչով մը օրհնեց ժողովուրդը և բաղմեցաւ իր աթոռը։

Ժամը կն էր երբ սկսաւ Պատարագը զոր մատոյց հաստատութեան հոգեւոր հովիւ Տ. Վարդան Ծ. վրդ. Բրուխորեան։ Եկեղեցական արարողութիւնները կը կատարուէին խիստ ներդաշնակ եղանակով, զանազան թաղերէ եկած դպիրներու մասնակցութեամբ։

Ճաշու գրքէն ետքը զոր կարդաց Ներսէս վրդ. Խապաեան, Վեհաշնորհ Կաթողիկոսը վարդապետներու առաջնորդութեամբ բեմ ելաւ ու խօսեցաւ հետեւեալ իմաստալից և գեղեցիկ քարոզը։

ՔԱՐՈԶԸ

«Հաւատացե՛ք. մի քանի խրատ խօսելու համար, պէտք չկայ մարգարէներու, աւետարաններու, առաքեալներու թուղթերու էջերը քննելու, որովհետեւ այս նուիրական յարկը երբեւ ամփոփումը Հին և Նոր Կտակարանաց, որոնք խրատներ կը պարունակեն իրենց մէջ, արդէն չինչ, կազդուրիչ և պերճախօս է ինքնին. բայց որովհետեւ այն վաղանցուկ աշխարհին մէջ ուր կ'ապրինք, անոր չորս ծագերէն նիթապաշտութեան և անձնասպասութեան հովեր կը փչեն և որուն հետեւանքով կրօնքը, պաշտամունքը, հոգեւորական կեանքը վերլուծելու, քննադատելու և կամ նոյն իսկ անդամահատելու յանդուգն փորձեր կ'ըլլան, կարելի՞ է որ չաղդուենք, ու չենթարկուինք այնպիսի կացութեան մը որուն ի տես, մեզի ալ աւելորդ չըլլայ յիշելու Պօղոս առաքեալին սա խօսքը. «Փորձեցէք զանձինս ձեր, եթէ կա՞յք ի նոյն հաւատս. քննեցէք զանձինս. եթէ ո՞չ գիտէք զանձինս զի Քրիստոս Յիսուս ի ձեզ է, բայց եթէ անպիտանք իցէք»։ Առաքեալին այս խօսքը կրկնելով, կ'ըսեմ ձեզ. «Փորձեցէք ձեր անձերը, թէ արդեօք այն սուրբ հաւատքին մէջ մնացե՞ր էք. քննեցէք ձեր կեանքը թէ Քրիստոս ձեր մէջն է, թէ ձեր կեանքը սուրբ մնացած է թէ անպիտանացած։ Այս անձնաքննութիւնը ցոյց պիտի տայ մեր հաւատքին որակն ու քանակը, ցոյց պիտի տայ թէ Աստուծոյ մօտ կ'ապրինք թէ հեռու, թէ մեր անձին մէջ Քրիստոս գոյութիւն ունի՞ թէ ոչ, և թէ մեր բարի գործերովը կրցած ենք պիտանի ըլլալ մարդկութեան և հաճելի՞ Աստուծոյ։ Պօղոս առաքեալը այս խօսքը Կորնթացիներուն կ'ուղղէ, բայց անոր փոխարէն թէ անոնք իրենց հին հաւատքին համեմատ պիտի քննէին իրենց կեանքերը։ Անոնց՝ իբրեւ նախկին հեթանոսներ, առաքեալ ըլլալ կոչուեցաւ Դամասկոսի ճամբուն վրայ և ուզեց անոնց հին հաւատքը փչրել և անոր տեղ նոր հաւատք մը կանգնել, ու այդ հաւատքը ուրիշ բան չէր բայց եթէ Նազովրեցի Մարգարէին, վկայց մարդուն հաւատքն էր։ Պօղոս այս հաւատքը կը փնտռէր, ու անոր համար էր որ կ'ըսէր փորձեցէք ձեր անձերը, քննեցէք ձեր կեանքը ու տեսէք թէ Քրիստոս ձեր մէջն է։ Կը զարմանամ թերեւս եթէ ձեզ կ'ուղղեմ Պօղոսի այս խօսքը, դուք որ քսան դարերէ ի վեր Քրիստոսի հաւատքովը սնած, Քրիստոս կը պաշտէք։ Եթէ կարծէի որ դուք ալ ձեր հայրերուն հաւատքովը կ'ընթանաք և պիտանի, ողորմած էք, ապահովաբար զարմանալէ աւելի պիտի խնդայի իմ միամտութեանս վրայ։

«Ապահով եմ որ, Հայոց ժողովուրդ, ամէնքս ալ կանուխէն ընդունած ենք Քրկչին հաւատքը, ա՛յն հաւատքը որ, ըստ Պօղոսի, Քրիստոս ի մեզ ներածուեցաւ։ Ապահով եմ որ քսան դարերու հաւատքը կայ և պիտի մնայ։ Թէեւ փորձեր եղան սայթաքցնել տալու մեզ այդ հաւատքէն, նոյն իսկ քրիստոնեայ եկեղեցիներէն, բայց ամէն բան զոհելով, պահեցինք այն կրօնքը որ մեզի համար նոր կեանք մը եղաւ, մարդկութեան համար նոր ծնունդ մը բերաւ։ Սակայն ինչ է հաւատքը.— Հաւատքն է ճանչել զԱստուած, խոստովանիլ թէ Աստուած կայ, թէ այն Դերագոյն Ջօրութիւնը որ տեսանելի և անտեսանելի տիեզերքները ստեղծեր է, կանուխէն խօսած է մարդկութեան շատ յայտնութիւններով, բայց ի վախճան ժամանակաց խօսած է մեզ Իր Որդիովը, որուն տուած էր կատարեալ իրաւունք Իր անունովը խօսելու, Իր անունովը քարոզելու։ Բայց Ս. Գիրքը կը հաւաստէ թէ դեւերն ալ կը ճանչնան Քրիստոսը, որովհետեւ երբ Քրիստոս Հրէաստանի ապառաժներուն վրայ կը քարոզէր, մարդոց վիշտերը կը մխիթարէր, այսահարները կը բժշկէր, այդ անոպայ դեւերը «գիտեմք զԴեզ» կ'աղաղակէին։ Այս դեւերուն հաւատքն ալ կար, ու սակայն կը տարէին ահնանք, երբ կ'ըսէին թէ «Եկիր տարաժամ կորուսանե՞լ զմեզ»։ Ուրեմն հաւատք կայ դիւական, հաւատք կայ ճշմարիտ։ Այս կրկին հաւատքները զանազանել թէ՛ դիւրին է և թէ դժուար։ Երբ կը հաւատանք Աստուծոյ, Անոր Որդիին և Ս. Հոգիին, բայց անոր մօտ չենք ապրիր, մեր մէջ չենք զգար անոր ներկայութիւնը, երբ կը հրաժարինք ողորմածութենէ, գթածութենէ, երբ կը հաւատանք ու ապառաժ սիրտ մը կը կրենք, երբ կը հաւատանք ու անողորմ ոգի կը կրենք, երբ կը տեսնենք թէ մեր ընկերը կը տառապի ու մենք կը խնդանք, այդ հաւատքն է ահա դիւական և այդ հաւատքին երկիւղն է, տարակներուն անն ու տարսափ։ Իսկ ընդհակառակը, երբ կը հաւատանք Դերագոյն Ջօրութեան մը, Աստուծոյ, ու մեր այդ հաւատքը մեզ Աստուծոյ կը մօտցնէ և մեր մէջ կը բնակեցնէ զԱստուած և մեզ ի Նա, երբ կարեկից, գթած սիրտ մը կ'ունենանք թշուառներուն համար, երբ կը հրաժարինք ցոփութենէ, կը զգենք մեր անզուսպ լեզուն, կը մեղցնենք մեր վայրագ կիրքերը, ու այդ հաւատքը կը դրդէ մեզ ներող, հեզ և ողորմած ըլլալ, ահա այդ հաւատքն է որ Պօղոս կը փնտռէ Կորընթացիներուն մէջ ու ես ալ հոս, սիրելի՛ եղբարք ժողովուրդ, ձեր մէջ կը փընտռեմ։ Փորձեցէք ձեր անձերը, քննեցէք ձեր կեանքերը ու տեսէք թէ այդ հաւատքը գոյութիւն ունի՞ ձեր մէջ։ Եթէ ըսեմ որ այս նուիրական յարկը ազգին տառապեալներուն, հիւանդներուն, ծերերուն, անկարներուն, որբերուն պատսպարանը ըլլալով, կենդանի ապացոյց մը կրնայ համարուիլ թէ դուք Քրիստոսի ճամբէն կ'ընթանաք, ու այդ հաւատքով զօրացած էք, բնականաբար անով հպարտութիւն մը պիտի զգաք։ Բայց այդ պարծանքը, այդ հպարտութիւնը մի մոռնաք թէ կը պարտիք այն երջանիկ նախնիքներուն, որոնք ծնան, յղացան այս հաստատութիւնը, ու կտակեցին զայն մեզի։ Այս պարծանքը, այս հպարտութիւնը կը պարտիք նաեւ ներկայ Հոգաբարձութեան պատուականագոյն անդամներուն, որոնք իրենց անձնական գրաղումներուն մէջ, գիշեր ու ցերեկ սիրտ և հոգի կը մաշեցնեն, կը գուրգուրան այս հաստատութեան մէջ պատսպարուող ազգին աղքատներուն, որբերուն վրայ։ Բայց ասոնցմէ աւելի մեծագոյնը և բարձրագոյնը կայ դեռ, մեր սիրելի Ինքնակալը, Վեհ. Սուլթան Ապդիւլ-Համիտ Խան, Որ Իր հայրական գորովով չի բաւականար բարգաւաճ ու անդորր կեանք մը չնորհել մեզ ողջերուս, այլ նաեւ Հայ ազգին թշուառներուն, որբերուն, հիւանդներուն ցաւը կ'մտածէ, օրական հացն ու միսը առատաձեռնելով անոնց։ Այդ չնորհը բարձրագոյն դաս մը կուտայ՝ որ մեր հաւատքին է՛ն վսեմ առաքինութիւնն է։ Ուրեմն ինչպէս ամէն ժամանակ անանկ ալ այժմ և յաւէտ, կը յորդորեմ որ բարեմաղթու ըլլաք Ն. Կայս. Վեհափառութեան արեւշատութեանը համար։ Կը մաղթեմ որ Ն. Վեհափառութեան փառապանծ Գահը ցկատարած աշխարհի ողորմածութեան այս փառքը ունենայ, և Տէր Աստուած անսասան պահէ Ն. Կայս. Վեհափառութիւնը իր փառապանծ Գահուն վրայ։

«Բարեմաղթենք որ Պատ. Հոգաբարձութեան պատուականագոյն անդամները իրենց աշխէկց ունենան Բարձրեալն Աստուած, որպէս զի ուժ, կարողութիւն պարգեւէ անոնց։ Եթէ մենք կը թերանանք երբեմն մեր մարդասիրական պարականութեանց մէջ, անոնք են որ մեզ կը սովրեցնեն թէ գթալ, ողորմիլ պէտք է թշուառներուն ու թէ՝ Քրիստոսի հաւատքը պէտք է ամուր մնայ մեր մէջ։ Աղաչեմք զԱստուած որ այս սուրբ յարկին հիմնարկութեան պատճառ եղողները, բարերարները որոնք բաժնուած են մեզմէ հիմա, Իր երկնային փառքին արժանացնէ։ Ուրիշ ինչ բարեմաղթեմ։ Եթէ ըսեմ թէ Աստուած աղքատութիւնը, թշուառութիւնը բառնայ այս աշխարհիս վրայէն, Աստուծոյ դէմ խօսած պիտի ըլլամ, վասն զի կը հաւատանք թէ ինչ որ ըրած է Աստուած իմաստութեամբ ըրած է։ Եւ արդէն եթէ աղքատութիւնը չըլլար, ո՞վ պիտի տրվրեցնէր հարուստներուն գթած, ողորմած ըլլալ, ո՞վ պիտի դրդէր զանոնք օգնել թշուառին, ողորմիլ անոր։ Ուրեմն աշխարհիս սկիզբէն մինչեւ ցկատարած աշխարհի աղքատութիւնը և հարստութիւնը անբաժան պիտի ըլլան իրարմէ, և մէկուն պակասութիւնը միւսին առաքինութիւնովը պիտի լեցուի։ Միայն թէ այն հարստութիւնը զոր Աստուած տուած է շատերուն իբր աւանդ, պէտք չէ որ իրբեւ գողութիւն գործածուի։ Այն հարստատները որոնք Աստուծոյ այդ աւանդը ի բարին չեն գործածեր այն ատեն Աստուծոյ գողերը կ'ըլլան։ Մաղթենք որ մեր հարստատները այսպէս չըլլան ու Աստուած անպակաս ընէ մեր մէջ, հոգաւոր ու սրտով զօրացած հարստատները։ Մաղթենք որ Աստուած իր նախախնամող աչքը անպակաս ընէ ժողովուրդին վրայէն ու Հայ, Առաքելական եկեղեցին որ քսան դարերէ ի վեր անեղծ պահած է իր Սրբութիւնը, անսասան մնայ մինչեւ ցկատարած աշխարհի, ու դրուագ դժոխոց չկարենան վնասել Հայ եկեղեցիին, որպէս զի անարատ մնայ ան ու իր մայրական հոգեպարար անուանդը չնորհէ յաւիտեան մեզ ամէնուս։»

Ժողովուրդը այս բարեմաղթութիւններուն ձայնակցեցաւ սրտագին ամէններով։

Ս. Կաթողիկոսը քարոզէն յետոյ դարձեալ դաս առաջնորդուեցաւ ուր մնաց մինչեւ եկեղեցիին աւարտումը։

Ցիշատակութեան միջոցին պատարագիչը, ինչպէս նաեւ յետոյ սարկաւագները ընդհանուր Հայոց Հայրապետէն ետքը յիշեցին Տ. Սահակ Բ. Կաթողիկոսին անունը։

Պատարագէն ետք, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Հիւանդանոցի բոլոր բարերարներուն համար, որմէ ետք Ս. Կաթողիկոսը եկեղեցական հանդիսաւոր թափորով առաջնորդուեցաւ Հիւրանոց որուն դրանը առջեւ օրհնեց ներկայ հաւատացեալ ժողովուրդը։

Հիւրանոցին մէջ, Տ. Գէորգ Սրբազան Երէցեան, զատ զատ Ն. Ս. Օծութեան ներկայացուց Հոգաբարձութեան բոլոր անդամները, Որբանոցի Խնամակալները, բժիշկները, և կարեւոր պաշտօնեաները, որոնք մի առ մի ալը համբուրեցին Ն. Ս. Օծութեան։

ՃԱՇԸ

Պահ մը հանգիստէ և պատուասիրութիւններէ ետք, Վեհաշնորհ Կաթողիկոսը առաջնորդուեցաւ Խրան ուր վաթսուն սպասնոց ճոխ սեղան մը տարքուած էր։

Սեղանը հերմակ ու մաքուր օթոցներով ծածկուած գեղեցիկ յարդարանք մը կը ներկայացնէր գինիի շիշերու, գաւաթներու, ծաղկեփունջերու, աղանդերներու և միրգերու ճաշակաւոր դասաւորումով մը։ Վարդի թերթեր և քրիզանթէմի ծաղիկներ սփռուած էին մէկ ծայրէն միւսը։

Ն. Ս. Օծութիւնը որ կը նախագահէր սեղանին, ինչպէս բոլոր եկեղեցական արարողութեանց, նոյնպէս հոս ալ կը կրէր կաթողիկական վեղարը ու պնակէն։ Իր չորրորդ կը գտնուէին Տ. Գէորգ եպս. Երէցեան, Տ. Տ. Կարապետ Տէր-Կարապետեան, Մուշեղ Սերոբեան, Եղնիկ Պապաեան, Ներսէս Խապաեան, Բարգէն Կիւլէսէրեան, Վարդան Բրուխորեան, Վաղարշակ Արշակունի Վարդապետները որոնք ամբողջն ալ, ինչպէս եկեղեցական օրէնքը կը տրամադրէ, վեղար կը կրէին։ Ներկայ էին նաեւ Կրօն. Ժողովոյ անդամներէն Տ. Յովհաննէս Աւագ քահ. Շահպազեան, Մայր եկեղեցիի լուսարարապետ Տ. Խաչատուր քհն. Դերձակեան և ուրիշ քահանաներ և Մանուկ Սարկաւագ։ Իսկ աշխարհական դասէն ներկայ էին Հիւանդանոցի Հոգաբարձու Վսեմ. Պատրիկ Կիւլպէնկեան, Տիգրան Մանուկեան, Յարութիւն Ասլանեան, Տօքթ. Նազարեան, և Գրիգոր Էվրէնեան էֆէնտիները։ Ս. Ցակոբայ Որբանոցին Խնամակալ Յակոբ Դորեան, Պողոս Քէրէսէճեան և Լեւոն Բանիկեան էֆէնտիները։ Նաեւ Հեթում Սէթեան, Սերովբէ Կիւլպէնկեան, ճարտարապետ Յակոբ Ուզնեան, հասատութեան անօրէն Յակոբ Համամճեան, բժիշկ՝ Տօքթ. Տաղաւարեան, Իփիլքեան և Գազազեան, Մինրան Տէօքմէճեան, Մարկոս Նաթանեան էֆէնտիները, Մամլոյ ներկայացուցիչներ և ն. ն.

Ճաշացուցակն էր հետեւեալը.

Ապուր
Կարկանդակ
Թարմ լուբիա
Վառեակ
Այվա քոմբոսթ
Սեխ եւ խաղող

Բաժակաճառերու կարգը բացաւ Ս. Կաթողիկոսը, որ մարդկային իմաստութեան վրայ հակիրճ ճառութենէ մը ետք, հետեւեալ կերպով վերջացուց.— «Այս հացը, որ կուտենք մեր Վեհ. Սուլթանին չնորհիւ է, ու հետեւաբար մեր առաջին պարտականութիւնն է, ինչպէս քիչ մը առաջ ալ յիշեցի, աղօթել միշտ Ն. Վեհափառութեան կենաց, որպէս զի Աստուած երկարէ այդ պատուական կեանքը, որ աղքատութեան, գթութեան մեծագոյն օրինակն է։ Հետեւաբար այս բաժակս կը զարկեմ Վեհ. Սուլթանին կենաց»։ Բոլոր սեղանակիցները ջերմագին ամէնեւին մասնակցեցան այս մաղթանքին։

Յետոյ Տ. Երէցեան Սրբազան պարզելով թէ ոնէ հաստատութեան բարգաւաճումին և պահպանումին համար նիթականին հետ բարոյական ուժն ու գործակցութիւնն ալ անհրաժեշտ է, իր բաժակը առաջարկեց Ընդհ. Հայոց Հայրապետին կենաց, որ իր ունեցած տեսն չէ զլացած նիթականը և այժմ ալ միշտ իր հայրական օրհնութիւնը չի զլանար Հիւանդանոցին համար։ Ու բաժակը պարզեց թէ՝ Ն. Ս. Օծութեան Ընդհ. Հայոց Հայրապետին և թէ համայն Մայր Աթոռոյ միաբանութեան։

Հոգաբարձութեան Վսեմ. Առեւնապետ Պատրիկ էֆ. Կիւլպէնկեան ոտքի ելլելով ըսաւ. «Ասկէց ցիդ վեց ամիսներ առաջ երբ Համբարձման ոտը կը կատարէինք հոս, այսօրինակ սեղանի մը շուրջը։ բաժակ առաջարկեցինք Ձեր Բարձր Սրբազնութեան և Կիլիկիոյ Ամենայն Հայոց համար, ու տեսնալու էիք, Վեհաշնորհ տէր, այն խանդավառութիւնը որով ընդունուեցաւ Ձեր Բարձր Սրբազնութեան անունը։ Այս ընդունելութիւնը անշուշտ իր ուրոյն նշանակութիւնը ունէր, նշանակութիւն մը որով Ազգը իր սէրը, համակրութիւնը ու գուրգուրանքը կը յայտնէր։ Արդէն ամէնէն մեծ համակրութիւնը մեր Վեհ. Կայսեր թանկագին չնորհները եղան, չնորհքներ և մեծարանքներ որոնք ուղղակի Ազգին կ'ուղղուէին Ձեր անձին միջոցաւ։ Կը մաղթեմ որ Վեհ. Կայսեր այս Բարձր համակրութիւնը տեւական ըլլայ Ձեզ և Հայ ժողովուրդին համար, և կը մաղթեմ որ դուք ալ Կայսերական չնորհներու հովանիին տակ Ձեր ուզածին պէս օգտակար ըլլաք Ձեր հօտին, անոր պէտքերուն գոհացումին համար։ Այսչափ համակրանքի մէջ, բարեբաղդ կը համարեմ ինքզինքս որ այսօր պատիւը ինծի կը վիճակի Ձեր ներկայութեանս կրկնելու նոյն մաղթանքները։ Վեհաշնորհ Տէր, շատ տեղերէ, շատ մեծատուններէ հրաւիրուեցաք, բայց նախապատուութիւն տուիք Ձեր առաջին այցելութիւնը տալ Հիւանդանոցին, հիւանդին ու անկարին։ Ձեր այս ինքնաբուխ գուրգուրանքը որ հետեւանքն էր խանարհ և հեզահամբոյր բնաւորութեան մը, յանդուգն երախտապարտ կը ձգէ հաստատութեանս հազարէ աւելի պատսպարեալները որոնց ի դիմաց, այսօր իորին չնորհակալութիւն կուգամ մատուցանել և բաժակ պարպել Ձեր Ամենապատուութեան կեանքին և այն Աթոռին համար զոր ամէն Հայ կը բաղձայ տեսնել իր եկեղեցական նախնի փառքին մէջ»։

Հոգաբարձութեան համակրելի ատենապետին այս սրտաբուղխ ու գեղեցիկ բաժակաճառը կրկնակի և բուռն ծափերով ողջունուեցաւ։

Տ. Բարգէն Ծ. Վրդ. Կիւլէսէրեան պարզելով Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռին պատուաբեր դիրքը Հայ եկեղեցիին համար, սրտաբուղխ մաղթանքներ ըրաւ որպէս զի այդ Աթոռը անսասան մնայ, զերծ ներքին անհամերաշխութիւններէ և Աստուած երկար օրեր ու կարողութիւն պարգեւէ ծերունազարդ Տ. Յարութիւն Պատրիարքին։

Վեհաշնորհ Կաթողիկոսը դարձեալ խօսք առաւ։ «Այս բաժակներէն ետք, պարտականութիւն մըն ալ ունինք բաժակ առաջարկելու Պողոս Ս. Պատրիարքին և Ազգ. Վարչութեան համար, որոնք միշտ ձեռնտու գտնուած են Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան։ Կ'առաջարկեմ բաժակս, և դուք կը խմէք, բայց ես իմ բաժակս կը վերապահեմ ապագային, երբ Կիլիկիոյ չինութեան կարօտ վանքին մէջէն մեր ասկիր'վ լեցուն բաժակները պիտի կարենանք բարձրացնել»։

Բուռն ծափերով ողջունուեցաւ Ն. Ս. Օծութեան այս սրամիտ բաժակաճառը։

Յետոյ Տ. Մուշեղ Ծ. Վրդ. խօսք առնելով ըսաւ թէ, ինչ բարոյացուցիչ դեր կը կատարէ ժողովուրդի մը մէջ ազքատութիւնը, թշուառութիւնը և հիւանդութիւնը, քանի որ, ինչպէս Ն. Ս. Օծութիւնը չեղած էր եկեղեցիին մէջ, խեղճ մը կ'ըլլան անոնք կատարել տալու մաքդոց իրենց պարտականութիւնները։ Այս գթութեան յարկը, զոր Գազազեաններ, Պալեաններ ու Տատեաններ յղացան, պահեցին և հոգացին իրենց յաջորդները, ժողովուրդը իր լուման հոս բերաւ, որով 70 տարիներէ ի վեր կանգուն մնաց Հիւանդանոցը։ Հետեւաբար բաժակս կը պարպեմ բոլոր բարերարներուն և նպաստաւոր ժողովուրդին կենաց։

Ճաշը վերջացաւ Ն. Ս. Օծութեան Պահպանիչովը, որմէ ետք բոլոր սեղանակիցները միաձայն երգեցին «Հայր Մեր»ը։

Ս. Կաթողիկոսը առաջնորդուեցաւ հիւրանոց, ուր պահ մը հանգիստ առաւ և պատուասիրութիւններ եղան։

Ս. Կաթողիկոսը 10 ոսկի նուիրեց Հիւանդանոցին։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ԳՈՎ

Ժամը 7ը քառորդ անցած էր երբ Ս. Կաթողիկոսը հետեւորդ եկեղեցականներով, Հոգաբարձութեան կողմէ առաջնորդուեցաւ Հիւանդարան։ Նախ այցելեց արտաքին հիւանդութեանց, մանուկներու, ներքին հիւանդութեանց սրահները որոնց մէջ Ն. Ս. Օծութիւն «Փարատեա զցաւս» աղօթքը կրկնեց։ Յետոյ մտաւ թոքախտաւորներու սենեակը և խօսքը ուղղելով այդ գժբախտ արարածներուն «Ազգը օրհնեցէք» ըսաւ։ Մտաւ գործողութեանց սրահը, ուր բժիշկին ցոյց տուած անդամատեան գործիքները դիտելով յարեց. «Երանի անցեալ դարերու մարդոց որոնք առանց այս գործիքներուն հանդարտորէն կը մեռնէին»։

Ս. Կաթողիկոսը այցելեց նաեւ ծերանոցն ու ապուշանոցը։ Կիւլպէնկեան էֆ. բացատրութիւններ կուտար Հիւանդանոցի ներքին կազմակերպութեան մասին։ Կաթողիկոսական այս հոգածու այցելութիւնը յուզումով լեցուցած էր հարիւրաւոր պատսպարեալները, որոնք իրենց վերմակներուն տակ սրտաբուխ աղօթքներով Ն. Ս. Օծութեան օրհնութիւնը կը հայցէին իրենց ցաւերուն բժշկութեանը համար։

Ամէնէն յուզիչ տեսարանը պարզուեցաւ ապուշարանին մէջ։ Վեհաշնորհ Կաթողիկոսը երբ անոնց պարէզը մտաւ, յանկարծ «արի»ի յուզիչ եղանակը լսուեցաւ գեղեցիկ ձայնի մը թրթռումներով։ Ս. Կաթողիկոսը հետաքրքրուեցաւ, մինչ «արի»ն ըսող գժբաղդ պատսպարեալը Ն. Ս. Օծութեան Աչը կը համբուրէր։ Ս. Կաթողիկոսը յետոյ աչքէ անցուց Խոհանոցը, Գոմը, Կանանց հիւանդանոցին բոլոր մասերը, ուրկէ պարէզին շրջանը քնելով կառքերով գնաց Գազազ-Զէյմէ Ս. Ցակոբայ Որբանոցը։

ՈՐԲԱՆՈՑ-ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Ս. Կաթողիկոսը երբ իր հետեւորդներով հասաւ Գազազ-Զէյմէ, Ս. Ցակոբայ Որբանոցին բոլոր սաները, սանուհիները և արհեստաւորները դրանը առջեւ երկու կարգի վրայ շարուած էին, ընդունելու համար Ն. Ս. Օծութիւնը։ Ոստիկաններ և ոստիկանուհիներ բարեւի կեցած էին և կարգապահութեանց կը հսկէին։ Դուռնէն մինչեւ սրահ զորգերով ծածուած էր։ Ն. Ս. Օծութիւնը տղայոց երգերովը առաջնորդուեցաւ իրեն համար յատկապէս պատրաստուած տեղը։ Հոն Ն. Ս. Օծութեան անուան ձօնուած երգէ մը ետք, ի դիմաց բոլոր որբերուն, բարձրագոյն կարգէն Քիլիսցի Պ. Աղեքսանդր Փանոսեան երախտագիտութիւն յայտնեց Ն. Ս. Օծութեան այս անակնկալ և անմոռանալի այցելութեանը համար, խնդրելով Հայրապետական օրհնութիւններ որոնք իրենց կեանքին ուղղութիւնը և աշխատութեան եռանդը պիտի ըլլային։ «Վեհաշնորհ Տէր, շարունակեց, մեր աշխատութիւններուն իբր երախայրիք միամիտ համարձակութեամբ մը կը մատուցանենք Ձեր Ս. Օծութեան փոքրիկ նուէր մը և պատգամագին կը խնդրենք, որպէս զի անոնք արժանի ըլլային Ձեզդ Ս. Հաճութեան, ինչ որ մեր գերագոյն երջանկութիւնը պիտի կազմէ»։

Այս միջոցին ներս բերուեցան նուէրները որոնք փորագրուած Օսմ. Զինանշան մը և գեղակերտ սեղան մըն էին։

Որբանոցի խնամակալներէն Բանիկեան էֆ. շնորհակալութիւն յայտնեց Ն. Ս. Օծութեան որ այս անոք մանկիկները չէր մոռցած ու իրբեւ Ցակոբ նահապետ իր հայրական օրհնութիւնները կը չնորհէր այս Բենիամիններուն, յաւէտ երախտապարտ ձգելով զանոնք։

Ս. Կաթողիկոսը յետոյ հեռաւոր խրատականը ուղղեց աշակերտներուն։ —«Եթէ դար մը առաջ երթանք պիտի տեսնենք որ այն ատենուան որբերը ձենէ շատ աւելի դժուարին կացութեան մը մէջ էին, անոնք իրենց պատուռ մը հացը կը ճարէին կիզիչ արեւուն տակ, ցեխերուն մէջ, ձիւնին ու փոքին աշխատելով։ Բայց այսօր դուք՝ թէ նիւթական սնունդ կը ստանաք, այլ և բարոյական սնունդ, ձեր մարմնին հետ ձեր միտքերն ալ կը զարգանան։ Դուք ազգին զաւակներն էք և ձեզ նկատմամբ տածուած այս հոգածութիւնը պարտք կը դնէ ձեր վրայ որ ապագային ըլլաք բարի քաղաքացիներ և հաւատարիմ հպատակներ։»

Ն. Ս. Օծութիւնը յետոյ յաջորդաբար այցելեց Աթոռագործարանը, Թիթեղագործարանը, Դերձակատունը, Կահագործարանը և Կշիռի արհեստանոցը։ մատ. Ցակոբայ մատուռը, ուր աղօթեց։

Ժամը ինին մօտ էր արդէն, երբ Ն. Ս. Օծութիւն վերադարձաւ Հիւանդանոց, ուր պահ մը հանգիստ առաւ։ Հոն Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը իր չնորհակալութիւնները յայտնելէ ետք Հոգաբարձութեան՝ իրեն եղած սիրալիր ընդունելութեան համար, Գէորգ Սրբազանի հետ մեկնեցաւ Պալըքլիի ազգ. գերեզմանատունը։ Ն. Ս. Օծութիւն հոն «Հոգւոց» մը կարդաց բոլոր ննջեցեալներուն հոգւոյն։ այցելեց գերեզմանները Կիլիկիոյ Թորոս Կաթողիկոսին որ 1106ին վախճանած էր, և Երուսաղէմի նախկին Պատր. Փոխանորդ և իրեն միաբանակից Տ. Սիմէոն եպիսկոպոսի, որոնց վրայ աղօթքներ կարդաց։ Յետոյ գնաց մօտակայ Երուսաղէմական ագարակը և քիչ մը հանգիստ առնելէ ետք, վերադարձաւ Երուսաղէմատուն։

Ն. Ս. Օծութիւն Կիլիկիոյ Սրբազան Կաթողիկոսը, այսօր հրաւիրուած է Ս. Պատրիարք Հօր ընակարանը, ուր Ն. Սրբազնութիւն տեղն մը պիտի տայ ի պատիւ Ն. Ս. Օծութեան։ Ճաշի սեղանին ներկայ պիտի գտնուին Տ. Գէորգ եպիսկ. Երէցեան, հետեւորդ վարդապետները, Արմաշական վարդապետներ և Պարիարքարանի աւագ պաշտօնեաներէն մէկ քանին։

*** Ն. Ս. Օծութեան Հովուապետական գաւազանը, որ բարեյիշատակ Գազազ Ամիրայի նուէրն էր և որ կորած էր մէկ քանի տեղերէ, ծանօթ օսկերիչ Մկրտիչ էֆ. Գալֆայեանի յանձնուած էր վերանորոգելու համար։ Ցիշեալ էֆ.ն չաբաթ օր բերաւ գաւազանը, որ շատ չքեղօրէն չինուած էր օսկեզրուագ զարդերով և արուեստին կատարեալ պահանջումներով, ինչ որ պատիւ կը բերէ նոյն վաղմի արուեստագէտին։

*** Ս. Կաթողիկոսին չաբաթ օր այցելութիւն տուաւ Ս. Պատրիարք Հայրը և դարձեալ խորհրդակցեցաւ Կիլիկիոյ թեմերուն եկեղեց. և կրթական գործերուն անօրինութեամբ։

*** Շաբաթ օր Ն. Ս. Օծութեան չնորհաւորական այցելութիւն տուին ծանօթ տկնարոյժ Տօքթ. Խաչիկեան, Համիտիյէի մէջ վաճառական Սարգիս էֆ. Աղազաեան, փաստաբան Նշան էֆ. Զէօմլէքեան, Սիմոն էֆ. Գոբամաճեան, Արամ էֆ. Ցովասափեան և ուրիշ ծանօթ անձնաւորութիւններ։

*** Տ. Ներսէս վրդ. Խապաեան առջի օր Ս. Կաթողիկոսին չնորհակալութեան քառթը տարաւ Տ. Բարթողիմէոս արքեպիսկ. Զամիշեանի։

*** Շբ. օր Ս. Կաթողիկոսին այցելեց նաեւ մեր սիրուած աշխատակիցը՝ Թ

բառախաղով մը ընդունեց զինքը բսելով.—Դուք լուսանկարիչ էք, այնպէս չէ՞, սա տարբերութեամբ որ երբ ուրիշներ գործիքին կը զետեղեն դէմքի մը առաջ, դուք ձեր միտքը և գրիչը կը լարէք ենթակային դէմ»։ Խօսակցութիւնը դարձաւ գրական այլ և այլ խնդիրներու վրայ և Ն. Ս. Օձուբիւն գնահատեց Թէոդիկի Գոլիսի հայեվարը անուն ընդարձակ բառարանը, որ պատրաստուելու վրայ է ներկայացուելու համար Իզմիրեանց Ճանձնաժողովին։ «—Այդ երկասիրութիւնդ, յարեց Ն. Ս. Օձուբիւնը, Գոլսահայերուն մէկ դարու լեզուական պատմութիւնը պիտի ըլլայ։ Ցաջողութիւն կը մաղթեմ»։ Ցետոյ Թէոդիկ Ս. Կոմիտասիկոսին օրհնութիւնները ստանալէ ետք մեկնեցաւ։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը շաբաթ օր Մալիէի պաշտօնատունը երթալով, ինքնաւարական այցելութիւն տուաւ նորընտիր Եկմական նախարար Նազիֆ փաշայի։

—Ն. Սրբազնութիւն շաբաթ իրիկուն Եէնիգիւղ Տիգրան էֆ. Եաուսֆեանի բնակարանը գնաց։ Երէկ հոն մնալով այցելութիւն տուաւ ծանօթ ազգայիններու։

ՍՕՖԻԱՅԻ մէջ Թաղ. Խորհրդոյ քուէարկութիւն կատարուելով, 189 ընտրողներէն 121ին մասնակցութեամբ Թաղ. Խորհրդոյ անդամ ընտրուած են Տեարք՝ Բօլ Աւգէրեան (ատենապետ), Աբրահամ Մուրատեան (ատենադպիր), Մարտիրոս Ցովհաննէսեան (գանձապետ), Մատթէոս Ցակոբեան և Թորոս Ներսէսեան։

ԱՐԻՄԱՅԻ Դպրեվանքին Խնամակալութիւնը հրաւիրուած է նիստ գումարել, հինգշաբթի օր Ղալաթիոյ Խորհրդարանը, նպաստաւորութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր, խորհրդակցելու համար Դպրեվանքին վերջնական անօրինութիւններուն մասին։

ԼԻՄ ԱՆԱՊԱՏԻ միաբանական ժողովը գումարուելով, ցաւ յայտնած է վանահայր Տ. Սահակ եպսկ. Բագրեւանդեանի վախճանումին վրայ և ընդհանուր հաւանութեամբ ուժժմեայ փոխանորդ կարգած է վանքին ծերունազարդ ուաց միաբան Թադէոս վարդապետը, մինչեւ ցնոր տնօրինութիւն Պատրիարքարանի և խնդրած է որ Պատրիարքարանը հաստատէ այս առժամեայ ընտրութիւնը։

ՖԻԼԻՊԷԻ եկեղեցիին և վարժարանին կարգադիր մասնախումբին պաշտօնավարութեան պայմանաժամը լրացած ըլլալով, Պատրիարքարանը դայն դարձեալ վերահաստատած է իբրեւ առժամեայ Թաղ. Խորհուրդ, որուն անդամներն են Տեարք՝ Երուանդ Քիւրտեան, Օգթ. Պետրոս Օրմանեան, Ոսկիան Նալչաճեան, Մանուկ Թոմասեան, Կարապետ Աղասեան, Գէորգ Թէվէքէլեան և Ցովհաննէս Դանիթարեան։

ՏՐԱԳԻԶՈՆԻ Գուստ. վարչութիւնը խնդրած է Պատրիարքարանէն որ կարելի եղածին չափ փութով պաշտօնատեղին զրկուի նորընտիր Առաջնորդը, որուն ներկայութեանը պէտք ունի Վիճակը, մանաւանդ որ նորայէն եկեղեցւոյ յինութիւնը երեք ամիսէ ի վեր դադրած է։

ԲԱՐԵՐԴԻ Մեսրոպեան երկսեռ վարժարանին, ինչպէս նաեւ Ճկրաչէնի Աբամեան վարժարանին ուսուցչական խումբը կազմուելով Սեպտեմբեր 6ին դպրոցները բացուեր և 15ին սկսեր են դասաւանդութեանց։ Առաջնորդ Տ. Գէորգ վրդ. Իրանոսեան չրջակայ Քանթա և Լբսանք գիւղերը մեկնած է նպաստընկալ դպրոցները կարգաւորելու համար։

ԳԱՍԹԷՄՈՒՆԻԷն Պատրիարքարան կը գրեն թէ Տ. Տրդատ փիլոնազարի քահանան, հակառակ Պատրիարքարանի ազդարարութեանց, ըստ առաջնոյն կը շարունակէ մասնակցիլ ժամերգութեանց, որով ժողովուրդը ալ չյանախեր եկեղեցի. ուստի իբրեւ միակ դարման խնդրած են որ այս քահանան հեռացուի Դասթէմունիէն։

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ԼՈՒՐԵՐ

Մ. ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Բուրօքաթքին խիղախեց, և խիզախեց, և խիզախողը պաքութեան համար կռուած եղաւ։ Ամբողջ գծին վրայ եռ մղուեցան Ռուսք, և հիմա Ճաքոնցիք ընդհանուր յառաջխաղացութիւնը սկսած են Մուքտէնի վրայ, Մանչու Հարաւութեան ա՛յդ Դամբարան-Քաղաքին վրայ։ Անգամ մըն ալ Ծ. Արեւելքի մէջ Պատերազմը վճռական երեւոյթ մը առաւ, և անգամ մըն ալ աշխարհի բոլոր ուշադրութիւնը զսպանակի մը պէս լարուեցաւ, մի միայն Ծ. Արեւելեան լուրերուն վրայ։ Մարոքի մասին ֆրանքեւսպանիական Համաձայնութիւնը հազիւ թէ վայրկեան մը Դիւանագիտութեան աչքերը հրաւիրած էր իր կողմը, և ահա Բուրօքաթքինի յարձակողականը դարձեալ չանթի մը ազդեցութիւնը ըրաւ, բայց հարուածը վրիպեցաւ։ Դարձեալ յաղթեցին Ճաքոնցիք։ Անակնկալներով լեցուն այս պատերազմախաղին մէջ ահա նոր անակնկալ մըն ալ, մանաւանդ թէ տառամթիք վայրկեան մը, որուն մէջ նոր արարուած մը կը սկսի, և հանդիսատես աշխարհը չունչը բռնած անգամ մըն ալ կը սպասէ նորագոյն իրադարձութեան մը։ Ռուսիա իր բոլոր ուժերը կը գործածէ Պատերազմին բախտը դարձնելու, մոռցնելու համար ա՛յն գժուարին արիւնռուչ պարտութիւնները, որոնց ենթարկուած է ութը ամիսներէ ի վեր։ Ջարին անողոք կամքը, ինչպէս ըսաւ Բուրօքաթքին, կը հրամայէ յաղթութիւնը կորզել Ճաքոնցիներէն։ Եւ հետեւաբար, Մուքտէնի ու Ծանթայի առջեւ թնդանօթներուն որոտումը, յառաջապահներու խիստ ընդհարումները անգամ մըն ալ սկսան վայրագ և անագորոյն շարքը կռիւներուն, որոնց նշանը այս անգամ Ռուսք իրե՛նք տուին։ Անոնք էին յարձակողները, ո՛չ միայն «որովհետեւ պէտք է վերջապէս յաղթել»։ այլ որովհետեւ խնդիրը ուղղակի կը կայանայ Ռուսիոյ համար իր ազդեցութիւնը Մայրագոյն ու Կեդրոնական Ասիաներուն մէջ պանպանելուն վրայ. պէտք է փրկել Ռուսիոյ զինուորական համբաւը։ Անգամ մըն ալ ահա կը հաւատուի Մոլթքէի խօսքը թէ մարդ չի գիտեր թէո՛ւր կը սկսի պատերազմ մը և ո՛ւր կը դադրի։ Բայց ամէն մարդ հիմա գիտէ թէ ա՛յս պատերազմը ինչ կը նշանակէ Ռուսիոյ համար, և թէ Մանչուրիոյ ճակատամարտներու դաշտին վրայ, Բորթ Արթուրի կռիւներուն մէջ ալեւի մեծ, շատ ալեւի մեծ բաներ վճռուելու վրայ են քան ռուսական գերակշռութիւնը Ծ. Արեւելքի և Դեղին Ծովուն մէջ։

Ա՛յս է ահա Բուրօքաթքինի օրակարգին քաղաքական իմաստը, պաշտպանողականէն յարձակողականի սկսելու համար, ա՛յս է գաղտնիքը այն հսկայ զինուորական ճիգերուն զոր Ռուսիա կը պարզէ աշխարհի առջեւ, Ծովու և Ցամաքի վրայ Պատերազմին բախտը դարձնելու համար։ Բուրօքաթքին իր նշանաւոր Օրակարգին մէջ կ՚աղաղակէր իր զինուորներուն.—«Ցիշեցէ՛ք թէ յաղթութիւնը անհրաժեշտ է Ռուսիոյ»։ Եթէ յաղթութիւնը Ռուսիոյ համար կարեւոր է, ո՛չ նուազ կարեւոր է նաեւ Ճաքոնցիներուն համար չյաղթիլը։

Մանչուրիոյ բնիկները Ռուսերուն զինուորական բոլոր շարժումներուն վրայ հարկ եղած տեղեկութիւնները հաղորդած էին Մարշալ Օեամայի, նոյն իսկ ծանօթ Օրակարգէն շատ կանուխ։ Ռուսերուն դժբախտութիւններէն մին ալ ա՛յն է որ անոնք կը բանակին գործնականապէս թշնամի երկրի մը մէջ, իրենց բանակին մէջ ծառայող և է չինացի բեռնակիր իրենց պարտութեան կը բաղձայ։

Արագ արագ համառօտե՛նք թէ ի՛նչ կերպով սկսաւ յարձակողականը.—Կիրակի առաւօտ կանուխ 1500 ձիաւոր Ռուս, երեքչորս վաշտ հետեւակներով և ութը թնդանօթներով երեւցան Ճաքոնցիներուն աջակողմին դէմ, Մուքտէնի և Ծանթայի միջեւ, և թշնամիին հետ չփուեցան։ Սկզբնաւորութիւնն է ասիկա ուրիշ անգամի և աղեստալի կռիւի մը, որ իր համեմատութիւններով, տեւողութեամբ, և թերեւս արդիւնքներով կրնայ տուներած բերել Լիաոեանկի ճակատամարտին, որ հիմա այլ եւս պատմական դարձած է։ Ճիշդ միեւնոյն յատակաձեւի վրայ կը մղուի։ Ճաքոնցի պահեստիները կը մնան իրենց ամրացած խրամներուն մէջ Թայցէի վրայ։ Բայց զօրավար Բուրօքիի բանակը գետէն անցած է, ռուսական նահանջէն քիչ առաջ ա՛յնքան ծանր կորուստներով չհան ու գրաւած գետինին վրայ։ Իր զօրաժիրը Ծանթայի մէջ կը ձեւացնէր արեւելեան եղջիւրը Ճաքոնական աղեղնաձեւ մեծ բանակին, որ երկաթուղիին և հիւսիսի ճամբուն վրայէն կը տարածուի մինչեւ Սինմինթինկ։ Այս թեւին դէմ ուղղուեցաւ Ռուսերուն առաջին յարձակումը իր աղեստալի հետեւանքներով։ Պատերազմին ամէնէն տաք միջոցին անա փոչի փոթորիկ մը փրթաւ, հովը կը փչէր ուղղակի Ճաքոնցիներուն երեսին, կուրցնելով անոնց աչքերը, և ա՛յս էր պատճառը որ ժամանակ մը ա՛յնպէս թուեցաւ թէ Ճաքոնցիք կը նահանջեն։ Բեթերսպուրկի զինուորական և քաղաքային չրջանակներուն մէջ մեծ մտահոգութիւն կը սիրէ Բուրօքաթքինի կացութեան վրայ, որ մի՛ գուցէ Ճաքոնական ծուղակի մը մէջ իյնայ։ Ճաքոնցիներուն բռնած դիրքերուն վրայ ռազմավարէն որոշ լուր չկայ։ Կը վախցուի որ զօրավար Բուրօքի արեւելքէն և զօրավար Ցուչիմա արեւմուտքէն դանդաղ և հեռաւոր շարժումով մը դէպ ի հիւսիս կը քաշեն, վերէն Մուքտէնի վրայ իյնալու համար, և ի գործ դնելու համար այն ծրագիրը՝ որ ի դերեւ ելաւ Լիաոեանկի առջեւ։ Բուրօքաթքին ո՛րքան աւելի դէպ ի հարաւ քաշէ, ա՛յնքան նպաստած կ՚ըլլայ այսպիսի ծրագրի մը։ Ցուրէն չառ զինուորներ ալ առուեցան երկաւստեք։

Եթէ երկու Բանակներուն ամբողջ զօրութիւնը և թիւերը միտք բերենք, ճակատամարտը իր նախորդէն ալ աւելի անաւոր ատաճանի մը վրայ պիտի մղուի։ Ամբողջ կացութիւնը սակայն խորհրդաւոր է։ Դաղանիքը կը ռաւառի երկու հակառակորդներուն ալ բռան թիւերուն վրայ։ Բուրօքաթքինի իր բոլոր ուժերով թշնամիին վրայ յարձակելու ծրագրին մէջ Նաբոլէոնեան հոտ մը կը բուրէ. բայց պիտի կրնա՞յ այս ռազմավարութիւնը կատարել խանդոտ եռանդովը թեթեւաղէն զօրքերուն, որոնք Մեծ Կայսր թեւին տակ անպարտելի էին յարձակման միջոցին, թէեւ առաջուց նահանջի յատակաձեւն ալ պատրաստուած չէր ըլլար։

Պատերազմին մէջ, ուր շատ բան կախում ունի բարոյական ուժերէն, յանդուգն յարձակողականի մը ձեռնարկող Բանակը յանախ յաղթութիւնը պատճառած է։ Բայց յայտնի էր թէ Բուրօքաթքինի յառաջխաղաց արկածախնդրութիւնը յուսահատ խաղամոլի մը ճիգերուն կը համապատասխանէր։ Բեթերսպուրկի մասնագէտներն իսկ խիստ անհանգիստ էին իր Օրակարգին վրայ։ Անոնք կը վախնան որ Մարէշալ Օեամա իր թշնամիին հրաւէր կը կարդայ դէպի հարաւ, որպէս զի ինքն կարող ըլլայ ի գլուխ հանել իր կողմնակի յարձակումներուն մեծ շարժումը, որուն գործադրութիւնը յանձնած է Բուրօքիի և Ցուչիմայի։ Ենթադրեցէ՛ք թէ Բուրօքաթքինի գլխաւոր գունդերուն ժամանակ տրուի Ճաքոնցիներուն կողմէ Լիաոեանկի առջեւ վար իջնելու, և ճաքոնական ճակատը կամ աջակողմը անոր հասնիլ դառնան։ Այս պարագային անշուշտ Լիաոեանկի առջեւ չյաղողուած ծրագիրը փայլուն յաղողութեան մը հաւանականութիւնը կ՚ունենայ աւելի ընդարձակ ատաճանի մը վրայ։ Բայց այսպիսի ճաքոնական խաղի մը կարելիութիւնը ա՛յնքան ակներեւ է որ Բուրօքաթքին դարձեալ կրնայ կանխաւ պատրաստած ըլլալ իր «յաջողակ նահանջներ»էն մին։ Սակայն բան մը շահած պիտի չըլլայ, և ետ պիտի դառնայ ձմեռը անցընելու, շատ մը ռուս զօրք և ռուսական ազդեցութիւն կորսնցնելով։

Բայց կ՚երեւի թէ այս անհաւասար խաղերուն մէջ ուրիշ հնարք մը կայ, որ քաղաքական նկատումն է։ Բուրօքաթքին իր ուղիղ դասողութեան հակառակ կը գործէ, կ՚ըսեն նոյն իսկ Բեթերսպուրկի մէջ։ Այս ամէնուն տակը Բարթ Արթուրի օգնութիւն մը փութացնելու փորձը կայ։ Ռուսք չեն կրնար հանդուրժել որ բերդաքաղաքը իյնայ՝ առանց գոնէ վերջին փորձ մը ընելու ի նպաստ անոր։

Բայց, ամէն պարագայի մէջ, Պատերազմը շատ հեռացած է հիմա իր վախճանէն. ռուսական մէն մի պարտութիւն կը հեռացնէ անոր վախճանը։ Ինչպէս Ճարոնի կայսրը իր արժանավայել և պաղարիւն Պատգամագրին մէջ յայտարարեց իր ժողովուրդին, կուիւը կրնայ դեռ երկար տեւել, և կրնայ երկաստեք մինչեւ ցարդ կրուած կորուստներէն ու զոհողութիւններէն շատ աւելին պատճառել։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԳԱՐՍԵՖ ԵՒ ՖԱՖՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԱՂԵՏԱԼԻ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

ՀԱԲՈՆԱԿԱՆ ՃՔԵՂ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

ՔՈՒՐՕԲԱՔԹԻՆ ՊԱՇԱՐՈՒԱԾ

ՌՈՒՍԵՐ 30,000 ՀՈԳԻ 70 ԹՆԴԱՆՕԹ ԵՒ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՌԱԶՄԱՆԻԹ ԿԸ ԿՈՐՍՆՑՆԷՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 15 Հոկտ. — Բուրօքիի բանակին կեդրոնէն կը հեռագրուի թէ Ռուսք ամէն գիծի վրայ պարտուեցան և 32 քիլոմէթր ետ քաշուեցան։ Ցարդ Ռուսք 70 թնդանօթ կորուսին այս կռիւին մէջ։ Ռուս գերիներ կ՚ըսեն թէ զօր. Բուրօքաթքին անձամբ կը հրամայէր գլխաւոր գիծին վրայ։ Ճաքոնցիք բուռն կերպով կը հալածեն թշնամին։ Կը կարծուի թէ յոյս ունին պաշարելու զանոնք։

—Թոքիոյէ կը հեռագրուի թէ Ճաքոնցիք յաղողեցան պաշարել Բանսիքորի մօտ, ռուսական 4 զօրաբաժիններ։ Հաւանական է որ զօրավար Բուրօքաթքին այս գօտին մէջն է մնացած։

—Շանկայէ կը հեռագրուի թէ ճաքոնական ամբարտաւանութենէն Բորթ Արթուրի նաւահանգիստը գտնուող «Բէրէսվիէթ» մարտանաւը կրակ առած է, մինչ «Բէթվիզան» ի զոր կը փորձէ փախչիլ։

ԹՈՔԻՕ.—Օյամա հետեւեալը կը հեռագրէ 14 թիւով։ Թշնամին ամէն կողմէ ետ մղուեցաւ մեր բանակին ճակատին երկայնքը, Շա-Հօ գեւին աջ եզերքին վրայ։ Թշնամիին յարձակողականի ծրագիրը կատարեալ ձախողուածի մը մատնուեցաւ։ Կը կարծուի թէ մեր կորուստները 3000ը կ՚անցնին։ Գրաւեցինք, բացի ծանուցուած թնդանօթներէն մեծաքանակ հրացան, ռազմանիւթ և փոխադրութեան սայլեր։ Զօր. Օքու կը տեղեկացնէ թէ երէկ եւս գրաւած է 10 թնդանօթներ։ Վերջին երեք օրուան կռիւներուն մէջ իր բանակէն 4 սպայ սպաննուեցան, 31 վիրաւորուեցան և 2ը անհետացած են։ Ճակատամարտը կը շարունակուի։

ԹՕՔԻՕ.—Ճաքոնական երեք բանակները յաջող արդիւնքներ ձեռք բերին։ Ռուսերը պաշարելու գործողութիւնը նպաստաւոր առաջդիմութիւններ ըրած է։ Այս ճակատամարտին մէջ կորուստները աւելի մեծ են քան Լիաոեանկինը։ Կուիւը ամէն ատենէ աւելի կատաղի էր։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ. — Բուրօքաթքին կը հեռագրէ.—Ճաքոնցիք աւելցուցին իրենց հրետանին և յարձակումի սկսելով գրաւեցին մեր աջ թեւին նշանաւորութեան բլուրները։ Ճակատամարտը սոսկալի էր։ Ամբոյս 13ին մինչեւ իրիկուն մեր բանակը կռուեցաւ թշնամիին դէմ, և իրիկունը իմ հրամանիս վրայ քաշուեցաւ։ Կեդրոնն ալ ստիպուեցաւ քաշուիլ։ Կէս օրէն ետք, մեր աջ թեւին գունդերը նահանջեցին թնդանօթներ ետելով։ Զօրավար մը վիրաւորուեցաւ և գնդապետ մը սպաննուեցաւ։ Վերջապէս, մեր բոլոր բանակը քաշուեցաւ Սաքի։

ՀՌՈՄ, 15 Հոկտ.—Թոքիոյէ կը հեռագրուի Սթեֆանի Դործակալութեան թէ ենթայի ճակատամարտին մէջ 30,000 ռուս սպաննուեցան։ Անագին թուով վիրաւոր կայ։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ, 14.— Զօր. Բուրօքաթքին կը հեռագրէ Զարին.—Հոկտ. 12ի ճակատամարտին վերջնական ելքը, մեր բանակին աջ կողին վրայ, ձախողուած մը եղաւ, քանի որ թշնամին գիշերային յարձակում մը ըրաւ։ Մեր զօրքերը պարտաւորուեցան թողուլ իրենց դիրքերը, և այսպէս կորսնցուցին իրենց թնդանօթները։

—Զօր. Սախարով Հոկտ. 13 թուով կը հեռագրէ.—Թշնամին յարձակում մը սկսաւ մեր աջ թեւին դէմ, ուր մեր զօրքերը սակայն պահեցին իրենց բոլոր դիրքերը։ Բայց որովհետեւ Սիպիւսքէցիի գիւղը ասնող ճամբան կը պաշտպանէին, ինչ որ մեծ մեկուսացման մը վտանգին կ՚ենթարկէր զիրենք, նահանջելու հրաման ստացան։ Մեր բանակին ձախ թեւը ամսոյս 12ին շարունակեց կիրճերուն վրայ յարձակումը, և թշնամիին յամառ դիմադրութեան հակառակ, յաջողեցաւ գրաւել այս կիրճերուն մեծաքակայ բլուրները։ բայց որովհետեւ շատ յառաջացնալ դիրք մը կընար վտանգաւոր ըլլալ, մեր զօրքերը հրաման ստացան քիչ մը ետ նահանջելու։ Այս երեք օրուան մէջ մեր կորուստները մեծ եղան։

ԹՕՔԻՕ.—Մարէշալ Օեամա կը հեռագրէ.—Ամսոյս 12ին, Բէնսիքուի մօտ թշնամիին բոլոր փոխադարձ յարձակումները ետ մղուեցան։ Մեր աջ բանակին կեդրոնին և ձախ թեւին զօրագունդերը Դ. օր քանի մը բլուրներ գրաւեցին Ենթայի հանքերուն հիւսիս արեւելեան կողմը։ Փութոյ պնդութեամբ կը հալածեն թշնամին։ Մեր կեդրոնական բանակը Դ. Ենթայի արեւելեան կողմը տեղի ունեցած ճակատամարտին մէջ գրաւեց 13 թնդանօթ, իրենց ռազմապարկներով, և 150 գերի բռնեց։ Թշնամիին հալածումը կը շարունակուի յաջողութեամբ։ Դ. օր թշնամի զօրախումբ մը, որ մեր զօրքերէն պաշարուած էր Ենթայի արեւմտեան կողմը, մեծ անկարգութեամբ և խուճապով փախաւ։ Մեր ձախ բանակը գրաւեց 25 թնդանօթ։ Թշնամին երկու յուսահատական փոխադարձ յարձակում ըրաւ, բայց երկուքն ալ ետ մղուեցան, իրեն համար ծանր կորուստներով։

ՀՌՈՄ.—Ճորնալէ տի Ռոմա, մասնաւոր տպագրութեան մը մէջ, հեռաս գիր մը կը հրատարակէ, պատերազմի դաշտը գտնուող իր թղթակցէն քաշուած, ծանուցանող թէ Ենթայի ճակատամարտը վերջացաւ։ Ռուսերը բոլորովին յաղթուեցան և 35,000 հոգի ու 100 թնդանօթ կորսնցուցին։

ԲԱՐԻԶ.— Զօր. Բուրօքաթքին կը հեռագրէ թէ իր բանակը կը նահանջէ դէպի Շահօ, և կը խոստովանի թէ մեծաքանակ թնդանօթ կորսնցուցած է, իր զօրքերը չարդուած են, Ենթայի ճակատամարտին մէջ մեռնողներուն թիւը շատ աւելի մեծ եղած է քան Լիաոեանկի մէջ և թէ ճաքոնական թնդանօթներուն գերակշռութիւնը եղած է թշնամիին յաղթութեան պատճառը։

ԲԱՐԻԶ, 15.— Բեթերսպուրկէ կը հեռագրուի պաշտօնական աղբիւրէ թէ Բորթ Արթուրի առջեւ գտնուող ճաքոնական 6 զօրաբաժիններ յարձակեր են բերդաքաղաքին վրայ։ Դեռ չի գիտցուիր թէ ի՛նչ եղաւ այս յարձակման արդիւնքը։ Միւս կողմէ հեռագիր եկաւ Լիմտան ծանուցանող թէ վերջին յարձակումներէն ետք, որոնք մասնաւորաբար մահաբեր եղան քաղաքին պաշտպան զինուորներուն համար, ճաքոնցիք յաջողեցան գրաւել արտաքին վերջին բերդերը։ Բորթ Արթուրի վիճակը չատ ծանրացաւ։

—Ճաքոնցիք պաշարման 37 խոշոր թնդանօթներ հանեցին Տալնի, Բորթ Արթուրը ռմբակոծելու համար։

ԼՈՆՏՈՆ, 14.— Սթեֆանի Գործակալութիւնը կ՚ըսէ թէ զօր. Նոձի կարեց և ձեռք անցուց զօր. Սթէսսէլի Զարին ուղղած մէկ հեռագիրը, որուն մէջ ըսած էր թէ քաղաքին ածուխի և ռազմանիթի պաշարը բոլորովին հատած էր։ Զօր. Սթէսսէլ իր այդ հեռագրին մէջ ըսած էր նաեւ թէ այս պայմաններուն մէջ, հակառակ Բորթ Արթուրի պաշտպաններուն ճիգերուն, քաղաքին անկումը մօտալուտ է։

ՏՐԻԷՍՏԷՆ.—Մաքսոնիոյ կէօրլիցա գաւառը մեռաւ այս առտու։ 1832ին ծնած էր։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

15 Հոկտ. 1904

Տրանս. 3% Français)	97	85
Բէյժի (Tab. Turcs)	385	—
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	86	30
Երկաթուղի (Lots Turcs)	125	—
Գանգ Օթթ. (Banque Ott.)	590	—
Թրանսվալ (Transvsal)	93	—

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՃԻՇԱԹ

Միւնթէֆէք միւթէսարրիֆ վէ գումանանլըզնա Պարա բէտիֆ լիվաբ սատէթլու Համէտ փաշա թէյին պույրուլմուշ տբր։

ՆԸՇԱՆ

Սէլանիկ վիլայէթի վալիսի աէվլէթլու Բէսիֆ փաշա հազրէթլէրինէ Մուրասսա նըշանը տալի Օսմանի.

Տուլունը Ուսմանիյէ մուհասէպէի մէրքէզիյէ չիւպէսի միւտիր մասավինի Պէսիմ էֆէնտիյէ իւչյունճի բրիթպէտէն Մէհմիտի նըշանը զիշանը ինան պույրուլմուշ տբր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ ԵՒ ԻՐ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Պաղտատի երկաթուղիին առաջին մասին՝ Գոնեա-Էրէյլի գիծին առժամեայ բացումը, ինչպէս գրեցինք, պիտի կատարուի Վեհ. Սուլթանին ծննդեան պարեդարձին օրը։ Կայս. Իրատէի մը հրամանն, նոյն հանդէսին Վեհ. Սուլթանին կողմէ ներկայ պիտի գտնուի Էվգաֆի նախարար Թուրխան փաշա։ Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարութիւնն ալ իր կողմէ պիտի ղրկէ մասնագիտական յանձնաժողով մը որուն անդամներն են, Երկաթուղիներու ընդհ. Տնօրէն Խայրի պէյ, Հանրօգուտ Շինութեանց խորհրդական Սէրվիչէն էֆ. Երկաթուղիներու փոխ-տնօրէն Մարկոսեան էֆ. Արհեստից ճիւղին տնօրէն Միլլուսի պէյ և Հանրօգուտ շինութեանց խորհուրդին Ա. քարտուղար Իզզէթ պէյ։ Տէօյչէ Պանքի տնօրէն Մ. Կուիներ վաղը Պոլիս կը հասնի, Գոնեա-Էրէյլի գիծին բացման ներկայ գտնուելու համար։

*** Պէրլինէն կը հեռագրեն.—«Պաղատի երկաթուղիին % 4ով նոր փոխառութեան սահմանագրութիւնը փակուեցաւ, որովհետեւ օրուեալ 100,000 պարտատուղները ծախուեցան և աւելի ալ խնդրանք եղաւ։» Փոխառութեան մը հրապարակ հանուելուն հետեւեալ օրն իսկ պարտատուղներուն ստորագրութեան փակումը, մեծ յաջողութիւն մը կը նկատէ բոլոր տեղական մամուլը, և մէկ ապացոյցը՝ Թուրքիոյ ելմտական կացութեան Եւրոպայի մէջ վայելած վստահութեան։ Սապահ կ՚ըսէ թէ Պոլիս, Ծամ. Պանքային մէջ բացուած ստորագրութիւններն ալ պարտատուղներուն թիւէն աւելի խնդրանք մը ցոյց կուտան, ինչպէս Պէրլինի և այլ տեղերու մէջ։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ. ԾԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը նիստ պիտի գումարէ կայս. Պալատին մէջ։ Ծանձնաժողովին պաշտօնին վերաբերեալ Հրահանգէն մէյմէկ օրինակ ղրկուեցաւ բոլոր պետական պաշտօնարաններուն։

ԹՈՒՐԲԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.— Երկու կայսրութեանց միջեւ տիրող օրալիր բարեկամութեան ի նշան, Վիլհէլմ կայսր Բաղաքային Արժանիք պատուանշանին Ա. աստիճանը տուաւ Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Ֆէրիտ փաշայի և Կարմիր Արծիւ պատուանշանին Ա. աստիճանը Վեհ. Սուլթանին Բ. Թարգման Իզզէթ փաշայի և Արքունի Առպատանին տնօրէն Ցայիդ փաշայի։

ՀԱՍԱՆ ՖԷՀՄԻ ՓԱՇԱ.—Սելանիկի նախորդ կուսակալ և այժմու մաքսային նախարար Հասան Ֆէհմի փաշա Կայս. բարեւներու արժանացաւ։ Սելանիկի Թերթերը, ինչպէս նաեւ Նայէ Ֆրայէ Բրեսսէ, շատ գովեստով կը խօսին այն ծառայութեանց վրայ զոր մատոյց Ֆէհմի փաշա իր կուսակալութեան շրջանին։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ.— Գեղարուեստից վարժարանին ուսանողներուն ձեռակերտները, ինչպէս յայտնի է, ցուցադրուած են մասնաւոր սալօնին մէջ։ Առջի օր, քննիչ յանձնաժողովը, որ կը բաղկանայ Կայս. Թանգարանին տնօրէն Համտի պէյէ, վարժարանին ներքին տեսուչ Ոսկան էֆ.է և դասատուներէն, քննեց աշխատութիւնները և օրուշեց ատաճանները։ Իւղաներկի Բ. կարգէն Ստեփան էֆ. պատուոյ յիշատակութեան արժանացաւ։ Քարտաշութիւնի Գ. կարգէն Արսէն էֆ. երկրորդ մրցանակ ստացաւ, Բ. կարգէն Աղասիկ էֆ. երկրորդ մրցանակ։ Նախապատրաստական դասէն Ցովհաննէս էֆ. առաջին։ Ճարտարապետութեան բարձրագոյն կարգէն՝ Արմենակ էֆ. առաջին, Երուանդ էֆ. Գալֆեան՝ Բ., Երրորդ կարգէն՝ Պօղոսնակեան էֆ. Բ., Զարեհ էֆ. պատուոյ յիշատակութեան։ Երկրորդ կարգէն՝ Լիմոնճեան էֆ. Բ., Վահրամ Փապազեան էֆ. պատուոյ յիշատակութեան։ Արձանագործութեան Գ. կարգէն՝ Պօղոսեան էֆ. առաջին, Բ. կարգէն Մխոյք էֆ. Նշանեան՝ Ա., Մարտեան էֆ. Բ.։ Առաջին կարգէն՝ Գանթարճեան, Երուանդ և Պօղոս Փապազեան էֆէնտիները պատուոյ յիշատակութեան։ Փորագրութեան կարգէն Ալէքսան էֆէնտի առաջին։ Գեղարուեստից վարժարանը այս տարի կը բացուի ամսոյս 11ին, առաջիկայ Բշ. օր։

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, այս օրերս առեւտրական և ճարտարարուեստական ուսումնասիրութեանց համար ուղեւորութիւն մը պիտի կատարէ Արեւելքի երկիրներուն մէջ։

ՁԻՐՈՒԹԻ մաքսատան և նաւահանգիստին ընկերութեան միջեւ ծագած անհամաձայնութիւնը քննելու համար, մաքսային խորհուրդին անդամ Ահմէտ Զիա պէյ հոն պիտի երթայ։

ՇԻՐՔԷԹԸ.—Շաբաթէ մը ի վեր չոգենաւային ուղղակի երթեւեկ մը հաստատուած է Գալաթայի և Սիրքէճիի միջեւ։ Շիրքէթի վարչութիւնը որոշեց որ այդ չոգենաւերը հանդիպին նաեւ Սալը Բազար և Թօքհանէ, ուր նաւամատոյցներ պիտի չունենան։

ՁԵՆԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՑ.—Բաքէներու (Էրզրում) նախագահ աստանին Ա. քարտուղար Բամիզ պէյ և հարցաքննիչի օգնական Ահմէտ էֆ. դատաստանի ենթարկուեցան, իրենց պաշտօնին մէջ զեղծում գործած ըլլալով։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Վ. ԵՐԶԻՆ ԺԱՄ

ԲԱՐԻԶ, 16 Հոկտ.— Բեթերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ Զարին նախագահութեամբ պատերազմական խորհուրդը հրամայեց զէնքի տակ կոչել բոլոր ռեզերվ-զօրքերը։

ՊԷՐԼԻՆ. — «Կազէթ տը Բոլոնը» կը կարծէ թէ խաղաղութեան կնքումը կարելի է առանց միջամտութեան, եթէ ճաքոնական յաջողութիւնները կը շարունակուին։

ԲԱՐԻԶ.— Ճաքոնցիք պաշարեցին Ռուսաց աջ թեւը։ Ռուս զօրավար ՆոյոթՕրէքսօքսքի զօրագունդը բնաջինջ եղաւ։ Երկու կողմի կորուստները վերջին ճակատամարտին մէջ 80,000ը կ՚անցնին։ Ռուսք լքեցին Շահօն, հրդեհելէ ետք բոլոր ռազմամթերքը։ այլն։

—Կը ծանուցուի թէ ծովակալ Ալեքսիեվ Մուքտէնէն մեկնած է Բեթերսպուրգ, ուր կանչուած է և ուր կը հասնի 3 շաբաթէն։

ՀՌՈՄ.—Ճաքոնցիք բռնեցին իտալական ալիւրաբարձ շոգենաւ մը, որ կը փորձէր Բորթ Արթուր մտնել։

ԹԻՊԹՈՆ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի 3

ԲՈՆՍՈՆ ՏԻՒ ԹԷՐԱՅԼ

ՌՕՔԱՆՊՕԼ

ԲԱՐԻՋԵԱՆ ՄԵԾ ՏՈՒԱՄ

ԹԱՐԳՄ.
ԳԻՐԱՑԻ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Բ.

Բայց հարիւրապետ Ֆէլիքսնէի համար կոմսուհիին ատելութիւնը ա՛նքան խորունկ էր որ ընդվզեցաւ և մերժեց անոր հետ ամուսնանալ։ Իտալացին ճկուն և համբերատար էր։ Զարմանք կեղծեց իր հանգուցեալ բարեկամին բաղձանքին վրայ և ինքզինքը անարժան նկատեց անոր տեղը բռնելու։ Խեղճ այրին լոկ պաշտպանը, անձնուէր բարեկամը և դեռատի որբին խնամակալը ըլլալու համեստ շնորհը միայն խնդրեց։ Եւ չարունակ երեք տարի, այս մարդն ա՛նքան լաւ խաղաց իր դերը, ա՛նքան սիրալիր, բարի ու անձնուէր ցոյց տուաւ ինքզինքը որ վերջապէս զինաթափ ըրաւ կոմսուհին։ Տարաբախտ կինը կարծեց որ սխալած և գէշ դատած էր զայն։ Ցեղոյ պարագաներն այնպէս բերին որ Տիկին տը Քէրլաք հալածումներու ենթակայ եղաւ, և ուրեմն քան երբեք ըմբռնեց զաւակ ունեցող այրիի մը սոսկալի մենութիւնը։

Ֆէլիքսնէ ազդեցութիւն ունէր և չատ բան կրնար ընել որբին ապագային համար։ Այս վերջին նկատումը տիրապետեց կոմսուհիին մտքին մէջ և վերջապէս տեղի տուաւ անոր թախանձանքներուն։ Իտալացին հետ ամուսնացաւ։ Բայց, — տարօրինակ բան —, հաղիւ թէ իր կեանքը կապած էր անոր կեանքին, կոմսուհիին սրտին խորը արթնցաւ այն առաջին ատելութիւնը զոր Իտալացին կը ներշնչէր իրեն և զոր յաղողած էր մարել։

Գնդապետը, իր նպատակին հասած ըլլալով, այլ եւս անօգուտ սեպեց իր կատարած կեղծաւոր դերը չարունակել։ Իր վայրագ ու վրէժխնդիր նկարագիրը անզգալաբար յայտնուեցաւ և Էլէնի առաջին արհամարհանքներուն վրէժը լուծել ուզեց։ Այն ատեն խեղճ կնոջ համար սկսաւ մեկուսացումի ու արցունքի այն կեանքը որ իր ազիսողում գազանի՝ քները կը պահէ ամուսնական բռնաւորութեան տակ։

Ֆէլիքսնէ, դուրսը, ամէնուն առջեւ, կը խնդար իր կնոջ երեսին, և անոր դահիճը կ'ըլլար ընտանեկան կեանքի մէջ։ Թշուառականը անանուն տանջանքներ հնարեց այս ազնիւ կնոջ համար որ միայն սիրոյ մը հաւատացած էր իրեն։ Իր նախանձաբեկ տեսակութիւնը տարածուեցաւ մինչեւ զաւկին վրայ որ կոմսուհիին առաջին ամուսինը կը յիշեցնէր իրեն, և երբ Էլէն մայր ըլլալու վիճակին մէջ էր, Իտալացին համարձակեցաւ սա գարշելի հարցը ընելու։

—Եթէ փոքրիկ Արմանը մեռնի, իմ տղա անհուն հարստութիւն մը կը ժառանգէ։ Եւ չատ դիւրին է չորս տարու տղեկի մը մեռնիլը...։

Այս մտածումին վրայ էր որ կոմս Ֆէլիքսնէ Քէրլօվան հասաւ։

Կոմսուհին, իր արցունքները կուլ տալով, կ'ապրէր ուրեմն ի Քէրլօվան, բացարձակ մենութեան մը մէջ, իր բոլոր խնամքները նուիրելով զաւկին, մինչ Էրիկը զուարթ կեանք մը կը վարէր։

Իրիկուն մը, — Մայիսի վերջերն էր —, կոմսուհին թողած էր որ զաւակը զբօսնէր դղեակին տանիքին վրայ, և աղօթելու ա՛յն պէսքէն մըղուած, զոր տառապող հոգիները կը զգան, սենեակը քաշուած էր, իր անկողնին անարը դրուած փղոսկրէ Քրիստոսին առջեւ ծնրադրելու համար։ Երկար ատեն աղօթած էր, այնպէս որ մութը կոխեց, — այն միգամած, մըռայլ մութը որ յաճախ կը կոխէ հնոյն Արմօրիքի մուշեպատ եզերքներուն վրայ։ Հովը կը փչէր սաստկութեամբ և յուզեալ ալիքները կը մռնչէին խարակներուն սաստրոտը։ Կոմսուհին զաւակը մտածեց և չարաչուք նախազգացումով մը, իր սենեակէն դուրս պիտի ելնէր զաւակը կանչելու համար երբ ամուսինը ներս մտաւ։

Ֆէլիքսնէ ոտոտդի զգեստ հագած էր։ Իր ժամերը անցուցած էր մերձակայ անտառներուն մէջ և նոյն պահուն ժամանած կ'երեւէր։ Կոմսուհին, իր էրիկը տեսնելով, կրկնապատկումը զգաց այն տարտամ անձկութեան որ իր սիրտը կը սեղմէր։

—Ո՞ւր է Արմանը, ըսաւ։

—Ե՛ս պիտի հարցնէի ձեզի, պատասխանեց կոմսը հանդարտօրէն, վասն զի կը դարմանամ զայն ձեր քովը չտեսնելուս համար։

Կոմսուհին դողաց այս կեղծաւոր ձայնը լսելով, և սրտի սեղմումը աւելի չատցաւ։

—Արմա՛ն, Արմա՛ն, ձայնեց կոմսուհին տանիքին վրայ նայող պատուհանը բանալով։

Տղան չպատասխանեց։

—Արմա՛ն, իմ փոքրիկ Արմա՛ն, կրկնեց մայրը անձկութեամբ։

Նոյն լռութիւնը։

Սեռատանիի մը վրայ դրուած կանթեղը անկատար կերպով միայն կը լուսաւորէր այս ընդարձակ սենեակը, որուն վաղեմի սրահակները, սեւցած կաղնեփայտէ կարասիները և հնութեան դրոշմը պահուած էին։ Սակայն կանթեղին ցոլքերէն մին ինկաւ Իտալացիին ճակտին վրայ և կոմսուհիին ա՛նանկ եկաւ որ կապարագոյն տժգունութիւն մը կար անոր վրայ։

—Զաւակս, կրկնեց անձկութեամբ։ Զաւակս ինչ ըրիք։

—Ե՛ս, պատասխանեց կոմսը ձայնին մէջ ունենալով թեթեւ արհուհամ մը որ չվրիպեցաւ անձկալից մօր ուշադրութենէն։ Բայց ես չտեսայ ձեր զաւակը։ Ես նո՛ր իջայ ձիէն։

Իտալացիին խռովեալ չեչոը նորէն գտած էր իր սովորական դրոշմը։ Կոմսուհին դուրս խոյացաւ ամէնէն չարաչուք, աղետալի մտածումներով պաշարուած, և ձայնեց։

—Արմա՛ն, Արմա՛ն։ Ո՞ւր է Արմանս։

Գ.

Գիշեր վայրկեան առաջ, կոմս Ֆէլիքսնէ որսորդութենէն դարձած և Քէրլօվանի բակը իջած էր։

Դղեակին ծառաները տանի չափ էին, մէկը ըլլալով նաեւ ձիավարժին և չուներու ծառայութեան յանձնած երկու սպասաւորները։ Այս վերջին երեք պաշտօնեաները կը գտնուէին բակին մէջ, որատունին և ախոռներուն հոգերով զբաղած։ Միւսները ցրուած էին դղեակին մէջ։ Կոմսը մեծ սանդուխէն ելաւ ուրմն, առանց մէկու մը հանդիպելու և հասաւ երկար անցքի մը ծայրը որ առաջին յարկին վրայ կը նայէր և աջ ու ձախ կողմէն կ'առաջնորդէր զանազան յարկաբաժիններ։ Հարթ տանիքը հանդարտ ապակեւոր դուռ մըն ալ ունէր։ Այս տանիքը Իտալացիին սիրական ճեմավայրն էր։ Ձայնէն ետքը սովորաբար հոն կուգար սիգառ մը ծխելու և անուշադիր ակնարկ մը նետելու ծովին վրայ։

(Շարունակելի)

Ցեր եւ Ցնորեն
ՊՈՎՀԱՆՆԵՍ Տ. ԳԱՑՈՒԵՐԵԱՆ

ՍԹԱՄՊՕԼ
33, 35, 37
ՖԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ՓՈՂՈՑ
ԳՈՐԳԵՐ

ԿԱՀԱԻՈՐՄԱՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

ՄՈՒՇԱՄՊԱ. — ԼԻՆՕԼԷՕՄ (ՄԱՆՔԱՐԼԸ ՄՈՒՇԱՄՊԱ) ՊԱՏԻ ՆԿԱՐԷՆ ԹՈՒՂԹԵՐ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԼԱՋԱՌՈ ՖՐԱՆՔՕ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ԲԵՐԱ
ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ
ԱՆԱՏՕԼՈՒ ԲԱՍԱԺ
ԹԻՒԼԵՐ ԵՒ ՍՊՕՐՆԵՐ

ԱՄԷՆ ՃԱՇԱԿԻ ՅԱՐՄԱՐ

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ ԱՇԽԱՐՀԱՇԱՆՕՐ ԱՄՍՕՔԼԻ
ՍԵՒ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿ ԳԱՐԵՋՈՒՐԸ
ԱՌԱՆՑ ԱԼԿՕԼԻ ԱՆԱՐԱՏ ԵՒ ՀԱՄՏՂ

Գարեջուրը երբ իր բնական զուտ նիւթով և առանց պէօլի պատրաստուի, մարսեցուցիչ և կազդուրիչ յատկութիւններէ զատ, նաև խիստ օգտակար կ'ըլլայ ամէն անձանց, կանանց, ու նոյն իսկ տղայոց համար։ Ամէն անոնք որ ճաշի ատեն կամ առաջ գարեջուր գործածել կը փափաքին, թող հաճին սոյն ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ ԱՄՍՕՔԼԻ գարեջուրը խմել, որո՛ւն համեղ, զուտ և ամենաշնորհ յատկութիւնը, ամէն տեղ ծանօթ ըլլալուն, գովել աւելորդ է։

Խել մը անձինք ստորին կարգի տակաւոր գարեջուրները չիշերու մէջ լեցնելով, սկսած են ծախել իրբեւ ճշմարիտ օրիժինալ գարեջուր։ Այսպիսի կեղծերէն զգուշանալու համար պէտք է միշտ պահանջել չիշերուն վրայ սա էթիքէթը։

Գինները խիստ դիւրամատչելի են։ — կը գտնուի մեծ նպարավաճառներու խանութները, դեղի մթերանոցները, դեղաբաններ և մեծ ճաշարանները։ Ընդհանուր կեդրոնատեղին է, Պոլիս, Եէնի-Ճամի ճառատէսի, Ֆնարգլեան խան, Պ. ՆԵՎՐՈՒԶԻ մթերանոցը։

Bière d'Amstel. HOLLAND 21—25

«ԼԱ ԲՕԼԱՐ»

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԻԼՊԱՕՅԻ ՊԱՆՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԵՒ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ
ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

1903 Դեկտեմբեր 31ին ընկերութեան ունեցած երաշխաւորութեան գումարները

	Ֆրանք
Պիլպաոյի Պանքան ի պահ դրուած զանազան արժէթղթերով	50,000,000
Վերոյիշեալ արժէթղթոց յաւելեալ արժէքը	21,298,712
Զանազան պանքաներու քով պահեստ	4,661,118
104,380 անգլ. ոսկի արժէքով անգլիական և հնդկական արժէթղթեր Անգղիոյ Պանքան ի պահ դրուած	3,563,165
Գումար Ֆրանք	79,522,995

ԼԱ ԲՕԼԱՐԻ Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղը արտօնեալ է հրդեհի դէմ ամէն տեսակ ապահովագրութիւններ ընդունիլ յանուն ընկերութեան, և պատահած վնասները անմիջապէս և արդարութեամբ կարգադրել։ «Լա Բօլար» իր վճարմանց ատեն ցոյց տուած փութկոտութեամբ և առատաձեռնութեամբը իրաւամբ առաջնակարգ դիրք մը բռնած է ապահովագրական աշխարհին մէջ։

Գործակալութիւններ ունի Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ դրամատունն է ԲՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷՆ։

Տեղեկութեանց համար դիմել Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին գրասենեակները, Պոլիս Սուլթան Համամ, Բինթօ խան։ 14—50

185 ՍԱՆԹԻՄԵԹՐ

ՕԳՏՈՒԵՑԷ՛Ք, ՕԳՏՈՒԵՑԷ՛Ք, ՏԻԿՆԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԵԱՐՔ

Եթէ կ'ուզէք ձեր դէմքին հրապոյրը աւելցնել, մազերնիդ ու պեխերնիդ խնամեցէք։

Եթէ կ'ուզէք մարթային զգուելի հիւանդութիւնները խուսափիլ, գործածեցէք ԱՆՆԱ ՍԻԼԼԱԿԻ օծանելիք անուշահոտ իւղը՝ որ մազերը դարմանելու և արմատները զօրացնելու համար բոլոր Եւրոպայի մէջ իբր միակ դեղ ընդունուած է։ Պեխերու և մորուքի աճումն ալ կը փութացնէ և կարճատեւ գործածութենէ մը վերջ կը շնորհէ անոնց արտասովոր առատութիւն և բնական փայլունութիւն։ Բաց ատի մազերը ներմկնալէ զերծ կը պահէ մինչեւ խոր ծերութիւն։ Ուստի իր դիւրամատչելի գնոյն և բազմապիսի օգտակարութեանցը համար ջերմապէս կը յանձնարարուի յարգոյ հասարակութեան գործածել՝ ԱՆՆԱ ՍԻԼԼԱԿԻ դեղը։ Գինն է 3 կարին 27 դրաչ։

Գլխաւոր կեդրոնատեղին գրասենեակն է Մերքէսի, Մուսալ խան թիւ 11—13, մասնաճիւղ՝ Օտուն-Գարու Սողանճըլար թիւ 312։ Կը վաճառուին հետեւեալ Տեարց խանութներէն։

Արիս Կուկուեան՝ Սափրիչ, Պաղչէ Գարու։ Ցարմասի Սանթրալ՝ Գուլկունճուք։ Ստեփան Մազմանեան՝ Գալաբաճըլար Պաշի, 42։ Հերակլէս Տէօվլէթեան՝ Դեղագործ Կալաթա Թրամէյի կայարանը։ Ժորժ Լօրանտ՝ սափրիչ Կալաթա Սէրայի դիմացը։ Շէքէրճի Պարպա՝ Պէշիքթաշի կայարանը։ Թագւոր Շահինօղլու՝ Իսկիւտար Ասմէտիէ։ Միսաք Տաւուտեան՝ չաքարագործ Մաքրիպէյ։ Բերա Պէօյիւք Անպալը Զարչը Մազայարդար Մելքան։ Գաւառներու համար պատուաւոր ներկայացուցիչներ կը փնտռուին։

50—10 Ընդհանուր ներկայացուցիչ Թուրքիոյ՝ ՀԱՅԿ ՓԱՓԱԶՕՂԼՈՒ

Ա. ՏԻՐԱՏՈՒՐ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱԿԱՆ ՊԻՏՈՅԻՑ

ՄԵԾ ՄԹԵՐՔ ԼԻԻՄԻԷՐ, ԺՈՒԿԼԱ ԵՒ ԱԿՖԱ ԲԼԱՔԵՆԵՐՈՒ
ՄԻՇՏ ԱՄԵՆԱԹԱՐՄ

ՃՈՒ ՀԱՒԱՔԱԾՈՑ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԽԱՒԱՔԱՐՏԵՐՈՒ, ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ԴԵՂԵՐՈՒ ԵՒ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐՈՒ

Կեդրոնատեղի Ա.Ճ ԷՆՏ ՍԸՆ հռչակաւոր տան ակռաներու եւ բառչուներու, ինչպէս նաեւ ատամնաբուժական ամէն տեսակ պէտքերու։ 11—36

Էրզրում իմիթիազատան ԱՐԱՄ ՍՈՂԱՆՃԵԱՆ էֆէնտիին եւրոպական քիմիական թարգիրներ թարգմանուած թանկիլ վէ մուսեեէնէ խարիւրէք մէկվատաբ մուզիրուէն քիւլիէն տրի թէլէվիւն իրինեակ գուլլանըլմագ իչուն խասսէի լազրմէնի հավի օլուսղը թէպէյրուն իթմէղ վէ քէյֆիեէթ ճէմիլէթը թրպպիսէի Շահանէ գարարըլա հէր թարգիա թասմիմէն թէպլիղ վէ իչար պուրօլարը կիրի «ճէրիտէի Վէգաթի Թրպպիսէ» իլէ տախի նէյր ու իլան իսարիմէլ տիր։ Իչու ճեսաբը նէֆիսի թաղիտէն պազը մահալլէրտէ եէրլի մամուլաթը նամըլա պիր թագրմ մուզիր էլսրհէ պօյալար եարբլմագտա օլտուզընտան վէ կէրէք պէտ սուլար վէ կէրէքսէ մէմալիքը էճնէպիլէ մամուլաթը օլան մուզիր էլսրհէ պօյալարը գուլլանմագտան իսէ քէնտի մալիմիզ օլան պօյալարը գուլլանմագ հէր հալէ միրաճճաղ օլաճաղընտան էրզրում Մահմուտ Բայա ճամտէսինէ մամալէյի Արամ Սողանճեան էֆէնտիին 121 նումէրօլը ԸԹրիսթ մաղազասը վէ Արամ Սողանճեան իմզասընա սրզգաթ լիւզումունը թավսիեէ վէ իսթիար իյլէրիզ։ 2—10

ՋԱՇԱՐԱՆ ՍԱԹՈՒՐՔԻ

ՏՈՒՆԻ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ՄԱԳՈՒՐ ԵՒ ԱԾԱՆ

Ղալաթիա, կամուրջին հրապարակը Խալիլ փաշա սոգագ թիւ 13

ՀԱՃԻ ՆԵՇԱՆ

Նախկին խահարարապետ Գոմիսիան խանի, տարիէ մը ի վեր հաստատած է վերոյիշեալ ճաշարանը, ուր անգամ մը դիմողը կը հարկադրուի յաճախորդ ըլլալ, որովհետեւ կատարելապէս գոհ կը մեկնի թէ մաքրութենէն թէ՛ հոմալ հոտով կերակուրներէն և թէ դիներու չափաւորութենէն։

Ստոյգ առաւելութիւններ՝ զորս չպիտի կրնան գերազանցել ուրիշ մրցակիցներ։

Փափաքողներու՝ տուներն ալ ճաշ կը ղրկուի։ 30—1

ՏՕՔԹ. ԵՈՐԿԻ ԱՆԹՈՒԻԱՏԻ

Վկայեալ

ՎԻԵՆՆԱՑԻ ԲԺՇԿ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Հիւանդ կ'ընդունի, ամէն օր, Եւրոպական ժամը առտուան 8էն մինչեւ իրիկուան ժամը 9, Բերա, անգլիական դեսպանատան մօտ, Սէրգիս փողոց թիւ 20 տունը։

Գաղիական և մարթի հիւանդութեանց մասնագէտ է և Վիեննայի մէջ իր երկարամեայ պաշտօնավարութեամբ ստացած է ճարտար փորձառութիւն մը և իրեն դիմողները կը դարմանէ գիտական վերջին պահանջումներով։

Գաղիական և մարթի հիւանդութիւններէ զատ ուրիշ ախտերէ վարակեալները չի դարմաներ։ 50—20

Ա Զ Դ

ԱՆՈՒՇ ՋՈՒՐՈՎ ԲԱՂՆԻՔ
ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Կէարկ-Փաղայի գլուխը կառուցուած համբաւաւոր բաղնիքը այս անգամ կարեւոր փոփոխութեամբ նորոգուած է, այնպէս որ՝ ամէն յաճախորդներն ալ չատ գոհ պիտի ըլլան թէ՛ զենչակներու մաքրութենէն, թէ՛ սպասարկութեան կանոնաւորութենէն և թէ առողջապահական միջոցներէն, որով իր ունեցած համբաւն անգամ մ'ալ պիտի հռչակուի թէ՛ էրիկ մարդոց և թէ կանանց կողմանէ, որոնք անգամ մը յաճախած ըլլան հոն։

Իր պատուարժան յաճախորդաց դիւրութեան համար բաղնիքը այս անգամ կարեւոր փոփոխութեամբ նորոգուած է, ամէն տեսակ հանգստաւէտ միջոցներ ի գործ դրած է։ 5—3

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՏԸ ՊԷՐԼԷՆ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆԱՆՈՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

VICTORIA DE BERLIN

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԳՈՒՄԱՐ ՄԻՆՉԵՒ 1903
1,325,000,000 ՖՐԱՆՔ

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ՄԻՆՉԵՒ 1903
510,000,000 ՖՐԱՆՔ

ՀԻՄՆԵԱԼ 26 ՍԵՊՏ. 1853Ի ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ, ԵՒ ՈՒՂՂԱԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԵՒ

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՏԸ ՊԷՐԼԷՆ Ցամաքային Եւրոպոյ ամէնէն հզօր ընկերութիւնն է

Ունի պայմաններ զորս Թուրքիոյ մէջ գործող ընկերութեանց և ոչ մին կրնայ կատարել։ Զոր օրինակ, 30 տարեկան անձ մը 25 տարուան տեւողութեամբ խառն (Mixte) ապահովագրութեան մը համար առաջին երեք տարիները պարտի վճարել 424 ֆր., երրորդ տարիէն 10 % էն սկսելով մինչ 66 % կը զեղջուի վերջին տարին, որով ընդհ. վճարածը կ'ելլայ 6255 ֆր. և առաջին զրէն արդէն իրեն տրուած 10000 ֆր.ի Ապահովագրական պայմանագրով կ'սանայ ճիշդ 10000 ֆր.ը, որով զուտ շահ ստացած կ'ելլայ 3745 ֆրանք։ Բոլորովին անջատ ժողովրդական ճիւղ մըն ալ ունի չաբաթական վճարումներով և առանց բժշկական քննութեան։

Անմրցելի ԹԱՐԻՖԱՆԵՐ զանակաց Ապագայի Ապահովագրութեանց

ԱՐԿԱԾԻ ՃԻՒՂ

Ապահովագրութիւն ՇՈՒՇԵՆԱՒԻ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՒ, ԹԻՒՆԷԼԻ, ԹՐԱՄՎԱՅԻ եւն. արկածներու դէմ, ալիքարիս ամէն կողմը և ամբողջ կեանքի տեւողութեան ժամանակ, օրինակի համար՝ չաբաթական՝ փոքր վճարումով մը, այսինքն Մէկ ՖՐԱՆԿՈՎ, և վճարելի միմիայն մէկ տարուան համար (որ կ'ընէ 52 ֆրանք) այսպէսով ամբողջ կեանքին մէջ ապահովագրուած կ'ելլայ 10,000 ֆր. մահուան պարագային, 15,000 ֆր. արկածէն յառաջ եկած անկարողութեան պարագային, և օրական հինգ ֆրանք՝ ժամանակաւոր անկարողութեան պարագային։

Տեսուչ՝ ԱՐՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓԻԶԻՃԵԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՍ դրամատունն է՝ ՕՍՄ. ԿԱՑՍ. ՊԱՆԴԱ. ի Պոլիս.— ՔՈՒԷՏԻ ԼԻՕՆԷ. ԳԵՐՄ. ԿԱՑՍ. ՊԱՆԴԱՆ
ԼԻԱՋՕՐ ՆԵՐԿԱՑԱ ՅՈՒՍՈՒՅ ԳԻՋ՝

ՄԻՀՐԱՆ ՄԻՆԵՄ-ԳԱԼՖԱՆԵԱՆ
Պոլիս Դաբքրեբօղլու խան թիւ 45 եւ 45 bis։